

Geluid verantwoord beleven in Limburg

Beleidsvisie en gezamenlijke aanpak 2008-2012

Samenvatting

In de periode 2003 tot en met 2007 heeft een vertegenwoordiging van Limburgse gemeenten met de Provincie samengewerkt in de Regiegroep geluid om de uitvoering van de wettelijke taken en bevoegdheden met betrekking tot het voorkomen of beperken van geluidhinder op een hoger niveau te brengen. In dezelfde periode is de geluidhinder in Limburg echter toegenomen. Dat wordt enerzijds toegeschreven aan het toegenomen verkeer en meer activiteit in het stedelijke gebied (evenementen, bouwprojecten, enzovoorts) en anderzijds aan de afgenomen acceptatie van de Limburgse bevolking van bepaalde soorten geluid.

Voor de nabije toekomst, de periode 2008-2012, is het nodig om de trend van een toenemende geluidhinder te keren, omdat dit leidt tot nadelige gevolgen voor de gezondheid van mensen en de kwaliteit van de leefomgeving. Het vormt daarmee een belemmering voor een duurzame ontwikkeling in Limburg. Om deze trend binnen 5 jaar te keren, is een gezamenlijke aanpak van gemeente en provincie noodzakelijk.

Dit rapport, Geluid verantwoord beleven in Limburg, biedt als beleidsvisie hiervoor een basis. De winst van de visie bestaat er met name uit dat gemeenten, provincie, GGD's en Kamer van Koophandel in Limburg er gedurende het ontwikkeltraject van de beleidsvisie in geslaagd zijn om op eenzelfde wijze tegen de geluidthematiek in Limburg aan te kijken en hier vervolgens ook oplossingsrichtingen voor een gezamenlijke aanpak aan verbonden hebben.

Gewenst toekomstbeeld

- Gemeenten en provincie beschikken over een adequate beleidsvisie voor de aanpak van geluidhinder;
- De uitvoeringswijze van beheerstaken op het gebied van geluidbeleid is concreet vastgelegd;
- Meer samenwerken, meer interactie met andere sectoren en vaker ambtelijke en bestuurlijke inzet combineren om betere oplossingen te realiseren;
- Het aansluiten van de geluidskwaliteit op de functie van een gebied en waar mogelijk een betere kwaliteit realiseren dan de (wettelijk toegestane) basiskwaliteit.

De beleidsvisie bevat een analyse van de geluidthematiek en een kijk op geluidbeleid in breder perspectief. Het omschrijft tevens een gewenst toekomstbeeld, dat wil zeggen de wijze waarop de strategische doelstelling van het keren van de trend van een toenemende geluidhinder, gerealiseerd kan worden.

Dit toekomstbeeld is als uitgangspunt genomen voor een aanpak gericht op samenwerking rond prioritaire thema's. De volgende thema's zijn op basis van brede input, zoals bevolkingsonderzoeken, literatuur en beleidsuitingen van rijk, provincie en gemeenten, in een ambtelijke bijeenkomst door gemeenten en provincie als prioritair aangemerkt:

1. evenementen in de binnenstad/kern;
2. wegverkeerslawaaï;
3. burenlawaai;
4. stiltegebieden en stille gebieden;
5. vliegtuiglawaai;
6. nachtelijk railverkeer;

Op basis van probleemschetsen zijn per thema oplossingsrichtingen geformuleerd met aandacht voor integrale oplossingen en het combineren van ambtelijke en bestuurlijke inzet.

De inhoudelijke aanpak dient, afgestemd op het prioritair thema, nog nader gezamenlijk te worden uitgewerkt in een vervolgfase. De Regiegroep stelt zich open op voor suggesties.

Eerst is het noodzakelijk om bestuurlijk commitment van gemeenten en provincie voor deze beleidsvisie te verkrijgen. Hiertoe wordt de beleidsvisie gepresenteerd aan het Milieupanel Limburg (de portefeuillehouders milieu van gemeenten en provincie) en aangeboden aan de Limburgse gemeenten en aan Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg.

De vervolgfase bestaat uit:

- het overnemen van de beleidsvisie door gemeenten en provincie en deze borgen in een eigen geluidnota of vastleggen als uitwerking van bestaand beleid;
- een gezamenlijke koers volgen bij beleidsontwikkeling en -implementatie van de prioritaire thema's;
- het door de Regiegroep ondersteunen van de gezamenlijke koers.

De heroriëntatie vergt een andere taakopvatting van de Regiegroep. De nadruk komt te liggen op het ondersteunen van een programmatische uitvoering, waarvoor een meer faciliterende, begeleidende en organiserende rol nodig is.

Belangrijke onderdelen van deze ondersteuning zijn: het ontwikkelen van modelplannen voor gemeentelijk geluidbeleid en uitvoering, het stimuleren van gebiedsgerichte aanpak en het faciliteren van prioritaire thema's.

Om na te gaan of vorderingen zijn gemaakt op de aangegeven doelstelling, wordt een provinciebreed monitoringsinstrument ontwikkeld en een nulmeting uitgevoerd.

Met de voorliggende beleidsvisie, kan na verkregen bestuurlijk commitment, vorm worden gegeven aan een programmatische uitvoering en ondersteuning, die inzet op het daadwerkelijk keren van de trend van toenemende geluidhinder in Limburg.

Inhoudsopgave

Pagina

1.	INLEIDING.....	6
1.1	Aanleiding	6
1.2	Doelstelling van de beleidsvisie geluid	6
1.3	Totstandkoming van de beleidsvisie	7
1.4	Vervolgtraject: bestuurlijk commitment en programmatische uitvoering	8
2.	DE PLAATS VAN GELUIDBELEID IN EEN GROTER KADER	10
2.1	Duurzame ontwikkeling	10
2.2	De kwaliteit van de leefomgeving	11
2.3	Gezondheidseffecten van geluid.....	12
2.4	Geluidhinder en geluidbeleid in een groter kader	12
3.	HUIDIGE SITUATIE	14
3.1	Geluid in relatie tot de gezondheid van de Limburgse bevolking.....	14
3.2	Beleidsuitingen van overheden en de Kamer van Koophandel	15
3.3	De kwalitatieve nulmeting: resultaten van interviews en enquête.....	17
3.4	Activiteiten van de Regiegroep geluid.....	18
3.5	Analyse en conclusie	18
4.	HET GEWENSTE TOEKOMSTBEELD	20
4.1	Doelstelling voor het geluidbeleid.....	20
4.2	Gezamenlijke aanpak en ambitie.....	22
5.	FOCUS VOOR DE PERIODE 2008-2012	24
5.1	Lijst van prioritaire thema's	25
5.2	Opzet voor de uitwerking per prioritair thema.....	25
6.	NADERE UITWERKING VAN PRIORITAIRE THEMA'S.....	27
6.1	Evenementen in de binnenstad/kern	27
6.2	Wegverkeerslawaaï	28
6.3	Burenlawaaï	29
6.4	Stiltegebieden en stille gebieden.....	30
6.5	Vliegtuiglawaaï	32
6.6	Nachtelijk railverkeer	33
7.	EFFECTIEVE SAMENWERKING	35
7.1	Nieuwe rol/taakopvatting van de Regiegroep.....	35
7.2	Taakstelling Regiegroep, facilitering voor de periode 2008-2012	35
7.3	Taakopvatting van de provincie	36

Bijlagen:

Bijlage 1 : begrippenlijst

Bijlage 2 : samenstelling Regiegroep

Bijlage 3 : aanzet voor ondersteuning van gemeenten door de Regiegroep

Bijlage 4 : essay 'Duurzaamheid en geluid'

Bijlage 5 : essay 'Wat is de kwaliteit van de (leef-)omgeving?'

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor het opstellen van deze beleidsvisie en gezamenlijke aanpak is de recente wijziging van wet- en regelgeving. Met de introductie van het Besluit omgevingslawaaai komt geluidhinder duidelijker onder de aandacht van de bevolking door publicatie van geluidskaarten en het opstellen van actieplannen. Verder is er sprake van een verdere decentralisering van taken en bevoegdheden, zoals het in bepaalde situaties¹ overdragen van de bevoegdheid tot het verlenen van hogere waarden.

Daarnaast is gaandeweg het besef ontstaan dat de bestaande aanpak van geluidhinder niet toereikend is voor het verminderen van (ervaren) geluidhinder en overlast in Limburg. Deze aanpak bestond vooral uit het toepassen van wet- en regelgeving en het benutten van de mogelijkheden daarvan.

Dit heeft de Regiegroep Geluid tot het inzicht gebracht dat een fundamentele bezinning op de huidige aanpak van het onderwerp geluid noodzakelijk was. Naast goed zicht op de ernst en omvang van de problematiek, is het noodzakelijk om over een goede oriëntatie te beschikken op de waarden die in de samenleving belangrijk worden gevonden. De Regiegroep wenst als resultaat van deze bezinning: 'een visie op de plaats van geluidhinder binnen leefomgevingkwaliteit en duurzame ontwikkeling, de gezondheidkundige aspecten en de hinderaspecten'.

Regiegroep Geluid Limburg

De Regiegroep Geluid Limburg wil gemeenten in Limburg ondersteunen bij vragen over geluid en geluidbeleid. Zij wil dit doen door relevante onderwerpen op het vlak van geluid(beleid) verder uit te diepen en daarbij aan te sluiten bij ontwikkelingen waarmee gemeenten de komende jaren te maken zullen krijgen. In de Regiegroep participeren een tiental gemeenten, de GGD en de Kamer van Koophandel.

1.2 Doelstelling van de beleidsvisie geluid

De behoefte aan een fundamentele bezinning op het geluidbeleid van gemeenten en de Provincie heeft in het begin van het jaar 2007 geresulteerd in de opstart van een project voor het opstellen van een beleidsvisie geluid. Hiervoor zijn twee hoofdvragen gedefinieerd:

1. Wat is de plaats van geluidhinder binnen grotere kaders, zoals duurzame ontwikkeling, leefomgevingkwaliteit, gezondheidkundige aspecten en hinderaspecten?
2. Wat is, gelet op de huidige situatie, het gewenste toekomstbeeld en welke aanpak past hierbij?

¹ Dit betreft ondermeer situaties waarbij het gaat om een nieuwe geluidgevoelige bestemming met een hoge geluidbelasting vanwege een bestaande weg, spoorlijn of industrieterrein.

Globaal gaat het erom dat het geluidbeleid opnieuw en duidelijk vorm dient te krijgen met speciale aandacht voor de 'kop' en de 'staart'. De 'kop' wordt hierbij gevormd door het belang van het onderwerp geluid en de plaats ervan in een groter geheel, dat we momenteel onder de noemer 'duurzame ontwikkeling' scharen. Omdat het belangrijk is dat het nieuw vormgegeven beleid ook resultaten oplevert, is het noodzakelijk dat dit wordt opgevolgd door concrete acties. De vertaalslag van het beleid naar een uitvoeringsprogramma kan dan als de 'staart' worden beschouwd.

Daarom zijn de volgende randvoorwaarden voor de beleidsvisie geformuleerd:

- de aanpak dient tot stand te komen vanuit een gezamenlijke visie en doelstelling van gemeenten en Provincie, waar zoveel mogelijk uniform uitvoering aan wordt gegeven;
- de visie dient aan te sturen op een effectieve aanpak die niet alleen gericht is op het toepassen van wet- en regelgeving, maar ook inzet op proactief handelen, het zoeken naar samenwerking en het benutten van kansen die een integrale benadering van vraagstukken biedt om een betere milieukwaliteit te realiseren;
- de visie kan als basis dienen voor het uitwerken van een beleid voor gemeenten en Provincie.

Doel is om gemeenten en provincie handvaten te geven om vanuit een breed gedragen doelstelling, te focussen op thema's die prioriteit hebben én voor deze thema's een effectief beleid te formuleren en uit te voeren.

1.3 Totstandkoming van de beleidsvisie

De Regiegroep en alle overige gemeenten van Limburg, ondersteund door het adviesbureau DGMR, hebben een gezamenlijk proces doorlopen met als eindresultaat de voorliggende beleidsvisie.

Bij de start van het project is een kwalitatieve nulmeting uitgevoerd in de vorm van groepinterviews van de Regiegroepleden en een enquête onder de overige Limburgse gemeenten (verder genoemd: 'het Platform Geluid'). Vervolgens zijn op twee grote bijeenkomsten de gemeenten, de Provincie en stakeholders zoals de GGD's en de Kamer van Koophandel uitgenodigd om input te geven voor het tot stand komen van dit document.

De bijeenkomst van 19 september 2007 was enerzijds gericht op de huidige stand van zaken aangaande geluidhinder en andere beleidskaders en –documenten die daarmee te maken hebben. Anderzijds werd input gevraagd voor de prioritering van thema's. De erop volgende bijeenkomst van 21 november 2007 was volledig gericht op het verkrijgen van kansrijke oplossingsrichtingen voor een aantal prioritaire thema's. Voorafgaand aan de eerste bijeenkomst en tussen de bijeenkomsten door, zijn voor een bredere informatievoorziening, inhoudelijke stukken aangereikt aan het Platform en Regiegroep Geluid:

- een notitie over de interviews en enquête (de kwalitatieve nulmeting);
- twee notities in essayvorm over de begrippen duurzaamheid en kwaliteit van de leefomgeving.

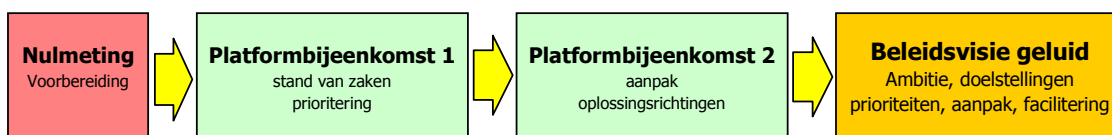
Ook is in de periode oktober - december, maandelijks een nieuwsbrief verstuurd aan het Platform Geluid over de voortgang van het tot stand komen van de Beleidsvisie Geluid, maar

ook met andere nieuwsberichten over geluid in de Limburgse gemeenten of de rest van ons land.

Voor een goede inhoudelijke en procesmatige afstemming is in alle stadia overleg gevoerd binnen de Regiegroep in maandelijkse vergaderingen.

Een notitie met een overzicht en samenvattingen van relevante beleidsstukken op nationaal en provinciaal schaalniveau op het gebied van geluid is aangereikt aan de Regiegroep.

In onderstaand schema zijn de stappen in het proces op hoofdlijnen aangegeven.

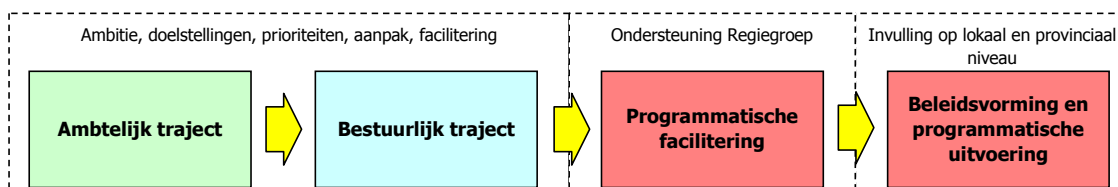

Figuur 1: het proces op hoofdlijnen

1.4 Vervolgtraject: bestuurlijk commitment en programmatische uitvoering

De beleidsvisie geluid is een ambtelijk gedragen streefbeeld dat in dit document is vastgelegd. Logischerwijs is de volgende stap dat voor dit document bestuurlijk commitment moet worden verkregen. Omdat het gaat om een visie en aanpak voor de komende periode van vijf jaar, 2008-2012, zal dat op een robuuste wijze vorm dienen te krijgen.

Gemeenten en provincie worden uitgenodigd om op basis van dit document, mee te gaan in het gezamenlijk benaderen en oplossen van de geluidthematiek in Limburg. Daarom wordt het document ook aan de besturen gepresenteerd. De beleidsvisie is immers gericht op het uitvoeren van gerichte maatregelen in een gezamenlijke aanpak (programmatische uitvoering en facilitering), uiteindelijk resulterend in een gewijzigde, meer gerichte taakinvulling door gemeenten én provincie.

Figuur 2: het ambtelijk en het bestuurlijke traject van het beleidskader geluid.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de plaats van geluidbeleid in grotere kaders, zoals duurzame ontwikkeling, leefomgevingkwaliteit en gezondheidseffecten. De huidige situatie van de geluidproblematiek, zowel de geluidhinder als het gevoerde beleid voor de aanpak daarvan, komt aan bod in hoofdstuk 3. Het gewenste toekomstbeeld komt in hoofdstuk 4 tot uitdrukking in de doelstelling voor het geluidbeleid en een gezamenlijke aanpak en ambitie. De prioritering van geluidthema's is beschreven in hoofdstuk 5; de thema's zijn nader uitgewerkt in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 gaat ten slotte over de wijze waarop een effectieve samenwerking tussen gemeenten en provincie vorm dient te krijgen.

2. De plaats van geluidbeleid in een groter kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de plaats van geluid binnen duurzame ontwikkeling en de gezondheidsaspecten van geluidhinder. Beide spelen een belangrijke rol in de gewenste fundamentele bezinning op de plaats van geluidhinder binnen hogere beleidskaders.

2.1 Duurzame ontwikkeling

Duurzaamheid is hot. De laatste tijd valt er geen krant of tijdschrift open te slaan of je komt wel een artikel tegen over duurzaamheid. Daarin staan vaak onderwerpen als klimaatverandering, het opraken van grondstoffen of de armoede in ontwikkelingslanden centraal.

In het rapport² 'Our common future (1987)' van de World Commission on Environment and Development van de Verenigde Naties, wordt duurzame ontwikkeling gedefinieerd als 'de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Duurzame ontwikkeling staat hierin centraal; het is een proces, waarmee wordt gestreefd naar een optimale balans tussen sociale, ecologische en economische ontwikkeling' (People, Planet, Profit).

Sindsdien is dit begrip in een reeks internationale conferenties verder uitgewerkt. In onderstaand overzicht zijn een aantal belangrijke internationale afspraken opgesomd.

Rio de Janeiro, 1992	Biodiversiteitsverdrag. Identificering en bewaking van de biodiversiteit, bescherming van de (eigen) biodiversiteit in de natuurlijke omgeving.
Aalborg, 1994	Handvest van Europese steden en gemeenten op weg naar duurzaamheid. De Aalborg Commitments: tien concrete thema's om lokale duurzaamheid te bereiken.
Kyoto, 1997	Overeenkomst van de industrielanden om de broeikasgassen, o.a. koolstofdioxide en methaan, in de periode van 2008-2012 te verminderen ivm de klimaatverandering.
Johannesburg, 2002	Wereldtop voor duurzame ontwikkeling. Hierbij werd 'duurzame ontwikkeling' voor alle landen als nieuw ontwikkelingspatroon vastgesteld.

Inmiddels werkt het begrip duurzaamheid door in allerlei sectoren van onze samenleving. Zo wordt er gesproken over duurzame mobiliteit, duurzame energie, duurzaam ondernemen, duurzaam consumeren, duurzaam inkopen, duurzaam toerisme, om maar een paar voorbeelden te noemen.

2.1.1 Duurzame lokale ontwikkeling

Het is duidelijk dat duurzame ontwikkeling een belangrijke internationale dimensie heeft. Maar de concretisering ervan dient met name op lokaal niveau gestalte te krijgen: in huishoudens, steden, gemeenten, regio's en provincies. Daarbij gaat het vooral over onderwerpen als klimaat- en energiebeleid, maar duurzame lokale ontwikkeling houdt veel meer in.

² Dit rapport staat ook wel bekend als het Brundtland rapport.

In 1994 vond in Aalborg (Denemarken) de eerste Europese conferentie over duurzame steden en gemeenten plaats. De zogenoemde 'Aalborg Commitments' bevatten tien concrete thema's om lokale duurzaamheid te bereiken. Nadien hebben een groot aantal Europese steden en gemeenten hiermee ingestemd. Behalve Aalborg, zijn er nog vele andere initiatieven en netwerken voor duurzame lokale ontwikkeling.

De Aalborg Commitments

Goed bestuur, stedelijk management, natuurlijke gemeenschappelijke goederen, verantwoordelijke consumptie, stedelijke ruimtelijke ordening, betere mobiliteit, bescherming gezondheid, duurzame lokale economie, sociale rechtvaardigheid en het bevorderen van lokale duurzaamheid buiten de EU.

Deze thema's worden uitgewerkt in doelen en ambities, indicatoren en concrete acties. Via een systeem van monitoring worden de resultaten gevolgd en geborgd, zodat een permanente ontwikkeling richting duurzaamheid ontstaat. Tenslotte is een goede communicatie over het proces en de resultaten een belangrijke voorwaarde voor succes.

Bijvoorbeeld bij duurzaam ondernemen gaat het erom de vitaliteit van bedrijven en hun positie op de markt op de lange termijn te versterken door zoveel mogelijk rekening te houden met de omgeving in de ruimste zin van het woord. In een gezonde regionale economie is er een balans aanwezig tussen de belangen van werkgevers en werknemers. Naast aantrekkelijke bedrijventerreinen zal bijvoorbeeld ook de woonomgeving aantrekkelijk moeten zijn.

2.2 De kwaliteit van de leefomgeving

Of iemand zich in zijn of haar omgeving prettig voelt of juist niet, hangt af van een groot aantal factoren, die alle inwerken op het individu. Dit resulteert in een persoonlijk gevoel van veiligheid, de ervaren gezondheid en de tevredenheid over de woonsituatie. Vervolgens komt het tot uitdrukking in het gedrag van het desbetreffende individu.

De vijf hoofdfactoren van het TNO Leefomgevingmodel

Sociale omgeving, fysieke kenmerken van de woonomgeving, voorzieningen in de woonomgeving, de woning, persoons- en leefstijlfactoren

Voor de beschrijving van de kwaliteit van de leefomgeving in relatie tot de ruimtelijke ordening en milieu zal het vooral gaan om de fysieke kenmerken van de leefomgeving. Overigens moet men zich wel bewust blijven van het belang van de factoren die te maken hebben met de sociale omgeving en de individuele persoon-/leefstijlfactoren.

2.2.1 Kwaliteit van de fysieke leefomgeving/omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is een subjectief begrip dat vanuit verschillende perspectieven bekeken kan worden. Het kan verdeeld worden naar vier soorten kwaliteiten met daaraan gekoppeld bepalende factoren die per type gebied kunnen verschillen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen ruimtelijke kwaliteit, milieukwaliteit, natuurlijke kwaliteit en economische kwaliteit.

Welk perspectief domineert, hangt sterk af van het type gebied en het belang van waaruit de actor opereert. Hoewel er (nog) geen eenduidige definitie is voor het begrip omgevingskwaliteit, is het wel al hanteerbaar gemaakt. Er is echter nog geen algemeen geaccepteerd begrippenkader. Er zijn diverse methodieken ontwikkeld die veel aspecten voor

Bij besluitvormingsprocessen in de uitvoeringspraktijk, zoals het beoordelen van een hogere waarde verzoek bij een bouwplan op een geluidbelaste locatie, is het mogelijk verder te kijken dan alleen geluid door ook andere (milieu)factoren mee te laten wegen. In de meest brede zin kan dit door de omgevingskwaliteit in zijn geheel te beschouwen.

2.3 Gezondheidseffecten van geluid

Mensen die blootgesteld worden aan hoge geluidsniveaus dienen rekening te houden met negatieve effecten op hun gezondheid. Er zijn aanwijzingen dat stilte daarentegen een positief effect heeft. Een aantal negatieve gezondheidseffecten zijn wetenschappelijk gezien bewezen; voor andere effecten is de bewijsgrond beperkt³. Daarbij zijn kinderen mogelijk gevoeliger dan volwassenen, omdat zij tijdens kritische ontwikkelingsfasen worden blootgesteld. Zij hebben minder mogelijkheden om het geluid te beheersen en een minder goed ontwikkeld gedragsrepertoire om met stress om te gaan dan volwassenen. De mate van wetenschappelijk bewijs varieert: voldoende, beperkt, ..., tot niet afdoende en onvoldoende. In het volgende overzicht is hiervan een globale opsomming gegeven.

wetenschappelijk bewijs	volwassenen	kinderen
voldoende	hinder slaapverstoring gehoorschade	hinder gehoorschade vermindering van cognitieve prestaties (onder andere lezen, geheugen, leerprestatie)
beperkt		stresseffecten (verhoogde bloeddruk)
enig, niet consistent	stresseffecten (verhoogde bloeddruk, cardiovasculaire ziekten)	
niet afdoende of onvoldoende	cognitieve effecten (aandacht, motivatie, leerprestatie)	slaapverstoring
	verstoring immuunsysteem	angst en depressie
	angst en depressie	verstoring immuunsysteem
		aangeboren afwijkingen en lager geboortegewicht

De gezondheidseffecten van geluid variëren van ernstige hinder bij miljoenen Nederlanders tot mogelijk vroegtijdig overlijden als gevolg van een verhoogde bloeddruk van zo'n duizend mensen per jaar. De ziektelast van geluid is daarmee fors. Geluid is verantwoordelijk voor 0,5 tot 2,5% van de totale ziektelast in Nederland. Het is daarmee na luchtverontreiniging het tweede milieuprobleem in Nederland (letterlijke conclusie uit Geluid en gezondheid, 2006).

2.4 Geluidhinder en geluidbeleid in een groter kader

Qua onderwerp past geluid goed binnen het thema gezondheid uit de Aalborg Commitments, als onderdeel van duurzame ontwikkeling. Geluidhinder heeft weliswaar vooral een lokaal karakter, maar de effecten zijn wel degelijk ernstig. Ook leidt lawaai tot verstoring van

³ Bron: Woudenberg, dr. F, dr. R.J.M. Perenboom, dr. W.F. Hofman, dr. I van Kamp. 2006. Geluid en gezondheid. Den Haag: Sdu Uitgevers.

ecosystemen, die in ons volle land toch al sterk onder druk staan. Ondanks steeds stillere motoren en machines, slagen wij er echter niet in om de geluidhinder terug te dringen, omdat het verkeer en andere lawaaiige activiteiten, alleen maar toenemen. Daarmee is geluidhinder één van de hardnekkigste milieuproblemen in Nederland.

Er is ook een link met de lokale economie te leggen. In de visie van de Kamer van Koophandel kan geluidbeleid geplaatst worden binnen de doelstelling voor het bevorderen van duurzaam ondernemen. Naast economie en mobiliteit kan geluid, in relatie tot het thema duurzaamheid, ook verbonden worden met de ruimtelijke ordening.

De verschuiving van de curatieve en op regelgeving gerichte aanpak van geluidhinder naar een meer proactieve aanpak, sluit goed aan bij de werkwijze, zoals die bij duurzame ontwikkeling wordt gehanteerd. In plaats van het ad hoc oplossen van knelpunten en het oprekken van de toegestane geluidsplafonds via de toekenning van hogere grenswaarden, zou het geluidbeleid veel meer proactief en toekomst gericht moeten zijn. Samen met de verschillende 'stakeholders' in de gemeente of regio worden hierbij ambities geformuleerd omtrent de gewenste geluidskwaliteit, die aan dient te sluiten bij het unieke karakter van elk gebied. In plaats van een sectorale aanpak, wordt geluid zo steeds meer een onderdeel van een integraal beleid, gericht op de duurzame verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Hiermee wordt geluidbeleid verbonden met de ruimtelijke ordening.

3. Huidige situatie

In dit hoofdstuk wordt de bestaande situatie beschreven aan de hand van de door de GGD's gehouden gezondheidsenquêtes, beleidsuitingen van overheden en de Kamer van Koophandel en de kwalitatieve nulmeting. Daarnaast wordt op basis van een interne, reflectieve beschouwing een kijk gegeven op de activiteiten van de Regiegroep.

3.1 Geluid in relatie tot de gezondheid van de Limburgse bevolking

In 1998 is voor het eerst de Limburgse gezondheidsenquête gehouden, deze is in 2003 herhaald. Bij deze enquête zijn verschillende gezondheidsonderwerpen opgenomen en onderwerpen die de gezondheid kunnen beïnvloeden, waaronder geluidhinder. De gevolgen van geluidhinder op de gezondheid kunnen onder andere verhoogde bloeddruk, ischemische hartziekten (veroorzaakt door plaatselijke bloedeloosheid), slaapverstoring en concentratieverlies zijn.

Uit de gezondheidsenquête blijkt dat het aantal keren dat er sprake is van hinder in het jaar 2003 is gestegen ten opzichte van 1998. Ook de ernst van de hinder is toegenomen. Of deze stijging wordt veroorzaakt door een toename van blootstelling en/of een daling van de tolerantiedrempel is echter niet duidelijk.

De ervaren hinder wordt mede bepaald door de houding ten opzichte van de geluidbron en de mate waarin men denkt de geluidbron te kunnen beïnvloeden. Ook heeft goede communicatie over het geluidbeleid van de overheid een positieve invloed op de ervaren geluidhinder. Dit zijn zogenaamde 'niet-akoestische' factoren.

In onderstaande tabel staan per geluidbron de percentages van respondenten die ernstige hinder hebben ervaren in Limburg in het jaar 2003. In de tabel zijn ter vergelijking deze waardes ook opgenomen voor het hele land.

hinderbron	percentage gehinderden Limburg	Percentage gehinderden Nederland
wegverkeer	20%	29%
buren	13%	12%
vliegtuigen	3%	12%
treinverkeer	3%	2%
industrie	2%	7%
horeca	2%	-

Uit deze tabel kan men het volgende concluderen:

- wegverkeer blijkt in Limburg de grootste hinder op te leveren, al is dit iets minder uitgesproken dan landelijk;
- burenlawaai staat ook hier op de tweede plaats;
- vliegverkeer en industrie vertonen een lagere hinderscore dan landelijk.

3.2 Beleidsuitingen van overheden en de Kamer van Koophandel

De grotere organisaties: meerdere grote gemeenten, Provincie en de Kamer van Koophandel hebben de thema's duurzaamheid en leefomgevingkwaliteit duidelijk op de agenda gezet. Deze thema's leven waarschijnlijk ook, latent en minder prominent, in de middelgrote en kleine gemeenten.

3.2.1 Op nationaal niveau

De Nota Ruimte is als integrale nota het laatste maatgevende nationale beleidsdocument. Voor geluidhinder en geluidbeleid zijn hierin de belangrijkste onderwerpen: het optimaal inpassen van gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door integraal gebiedsontwerp, de aanpak van de grootste knelpunten bij weg en spoor en het waar mogelijk realiseren van meer dan een basismilieukwaliteit.

Nota Ruimte

Bij de ruimtelijke inpassing van hoofdinfrastructuur richt het rijk zich op opheffing van bestaande knelpunten op het gebied van geluid en voorkoming van nieuwe knelpunten d.m.v. integraal gebiedsontwerpen. Integraal gebiedsontwerpen betekent dat de ruimte in de omgeving van het betreffende infrastructuur traject wordt ingericht op een manier die zich zowel verdraagt met de infrastructuur als met de gewenste ruimtelijke ontwikkeling.

Ten aanzien van geluidhinder wil het kabinet de grote knelpunten bij weg en spoor voor 2020 aanpakken. Voor wegen gaat het hierbij om knelpunten boven de 65 dB(A). Voor het spoor wordt aan een aanpak gedacht waarbij gewerkt wordt aan knelpunten boven de 70 dB(A). Deze keuze in niveaus heeft te maken met een verschil in geluidsbeleving tussen weg- en spoorweglawaai.

Voor het overige beperkt het rijk zich tot kaders en instrumenten waarmee de decentrale overheden afwegingen kunnen maken om tenminste de basismilieukwaliteit te realiseren en zo mogelijk meer dan dat. Dit betekent ondermeer aanpassen van wet- en regelgeving, zoals de Wet Geluidhinder

Meer specifiek gericht op het onderwerp 'geluid' kunnen ook nog steeds aan het Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4) belangrijke aspecten voor een aanpak worden ontleend⁴. Het gaat er dan bijvoorbeeld om de akoestische kwaliteit te laten aansluiten op de functie die past bij het desbetreffende gebied. Verder zijn er doelstellingen voor een forse verbetering van de akoestische kwaliteit in het stedelijke gebied en in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor het bereiken hiervan wordt in het NMP4 een gebiedsgerichte benadering voorgesteld.

De integratie van de aanpak van geluidhinder in breder milieuverband blijkt uit de Toekomstagenda Milieu: schoon, slim, sterk (2006). De oplossing voor brommerlawaai wordt mogelijk gezocht in een APK voor brommers, waarbij naast geluid ook de uitstoot van schadelijke uitlaatgassen wordt gecontroleerd. Overheidsmaatregelen worden onderzocht voor de aanpak van geluidoverlast door burens, weg- en vliegverkeer. Naast schoner en zuiniger dienen auto's ook stiller te worden door in Brussel te pleiten voor strengere geluideisen aan voertuigen en door afspraken te maken met brancheorganisaties over stillere banden. Milieumaatregelen moeten een beter effect bereiken door overheid en ondernemingen samen te laten optrekken.

⁴ De Nota Ruimte is als integrerende nota in de plaats getreden van het NMP4.

Momenteel geldt bijvoorbeeld voor schone (en stille) auto's een lagere fiscale bijtelling dan voor meer vervuilende auto's. Sommige bedrijven verhogen het leasebudget van werknemers voor schone auto's, omdat door het lagere brandstofverbruik, de totale kosten lager zijn. Voor autoleasemaatschappijen is het nu aantrekkelijk deze auto's aan te bieden.

3.2.2 De provincie

Duurzaamheid is prominent onder de aandacht van de provincie; dit komt tot uiting in het Provinciaal Omgevingsplan (POL2006) en het coalitieprogramma Bereikbaar en duurzaam Limburg 2007-2010.

In het Trendrapport, inspiratie voor de bestuursperiode 2007-2011 (provincie Limburg) wordt opgemerkt dat voor 'de Limburgse consument' in toenemende mate de kwaliteit van het leven centraal zal staan. De belangstelling voor een goede omgevingskwaliteit neemt hiermee een gelijke tred. Tegelijkertijd wordt vastgesteld dat deze kwaliteit in Limburg onder druk staat. Omgevingslawaaï is een van de milieuaspecten waarover de Limburgers zich zorgen maken, naast de kwaliteit van de buitenlucht, de kwaliteit van de natuur en milieuverontreiniging.

3.2.3 De gemeenten

Van de grote gemeenten hebben Maastricht en Heerlen een duidelijke visie vastgelegd over leefomgevingkwaliteit. Bij enkele grote gemeenten is er (ook) sprake van een toekomstvisie voor 2030 (Maastricht en Venlo) waarin thema's als duurzaamheid en milieukwaliteit zijn vastgelegd. Heerlen voert tweejaarlijks een tevredenheidonderzoek uit onder burgers en beschikt over een dosiseffect onderzoek in de vorm van een geluidbelastingkaart.

In Sittard-Geleen speelt de discussie over totaalbeleving van verschillende geluidbronnen (wegverkeer, spoor, industrie en vliegverkeer). Met de provincie is in het jaar 2006 het initiatief genomen tot het project 'verantwoorde leefomgeving'.

Middelgrote gemeenten, zoals Horst a/d Maas, Leudal, Weert, Echt-Susteren, Beek/Nuth/Stein (intergemeentelijke milieudienst) hebben geen uitgesproken visiedocumenten over duurzaamheid en leefomgevingkwaliteit. Dit geldt ook voor de kleinere gemeenten. Impliciet zal er in de meeste gevallen wel een visie over duurzaamheid en leefomgevingkwaliteit kunnen worden ontleend aan de programma's / coalitieakkoorden van de desbetreffende gemeenten, met name als het gaat om de levensvatbaarheid van (dorps-)kernen. Een enkele kleine gemeente ontwikkelt een gebiedsgericht geluidbeleid of heeft dat al vastgesteld. In de meeste kleine gemeenten is er echter geen expliciete vorm aan het beleid gegeven, al is het vaak wel latent aanwezig in lokaal beleid.

Een aantal gemeenten hebben een hogere grenswaarde beleid opgesteld of hebben daartoe concrete plannen. Ook evenementenbeleid is in een aantal gemeenten opgesteld.

3.2.4 Kamer van Koophandel

In de visie van de Kamer van Koophandel kan geluidbeleid geplaatst worden binnen de doelstelling voor het bevorderen van duurzaam ondernemen. Daarbij gaat het immers om de vitaliteit van bedrijven en hun positie op de markt op de lange termijn te versterken door

zoveel mogelijk rekening te houden met de omgeving in de ruimste zin van het woord, dus ook op het gebied van geluid en mogelijke geluidshinder. In een gezonde regionale economie is er een balans tussen de belangen van werkgevers, werknemers, de omgeving en omwonenden.

3.3 De kwalitatieve nulmeting: resultaten van interviews en enquête

Het ontbreken van een visie over de plaats van geluidbeleid in grotere kaders van duurzaamheid en omgevingskwaliteit wordt als een gemis ervaren. Dit geldt ook voor het ontbreken van gebiedsgericht beleid. Bij de uitwerking van geluidbeleid zou in ieder geval rekening moeten worden gehouden met andere beleidskaders, zoals verkeersbeleid (verkeers- en vervoersplannen), beleid op het gebied van luchtkwaliteit, industriebeleid, natuurbelief en evenementenbeleid.

Een belangrijke opgave voor Limburg, net zoals vele andere gebieden in Nederland, lijkt het keren van de trend van een toenemende geluidshinder. Naast een daadwerkelijke toename van geluid, kan dit ook veroorzaakt worden door een lagere tolerantiedrempel. De middelgrote en kleine gemeenten lijken zich hiertegen te willen wapenen door ten minste de huidige geluidskwaliteit te willen behouden (stand still).

Ook lijkt er een verschil in beleving te zijn: natuurgebieden zijn niet echt stil, terwijl dat wel tot het verwachtingspatroon behoort. Daarentegen lijken industrieterreinen op papier rumoerig, maar als men daar ter plekke is, dan is het juist rustig. In deze situaties lijkt 'het juridisch systeem' niet de algemene (milieu-)doelstellingen te ondersteunen, maar juist tegen te werken. De discrepantie tussen het juridisch beeld en de feitelijke situatie lijkt een belangrijk thema te zijn dat op meerdere plaatsen speelt, in ieder geval bij de industrieterreinen en stilte-/stille gebieden.

In de huidige situatie richten de meeste gemeenten zich op de wettelijke taken, maar er zijn wel een groot aantal, per gemeente uiteenlopende, knelpunten. De knelpunten lijken zich binnen de bekende thema's te bevinden, zoals wegverkeerslawaaï, industrielawaai en evenementenlawaaï. Het gaat daarbij ook om concrete uitwerking van beleid voor het toekennen van hogere waarden en de criteria daarvoor. Naast inhoudelijke geluid-/milieuknelpunten worden ook andere knelpunten genoemd zoals een versnipperde aanpak, de communicatie met andere actoren en dergelijke.

Kennelijk zijn kleine gemeenten genoodzaakt, gezien de beschikbare capaciteit, zich te beperken tot de wettelijke taken en het ad hoc aanpakken van knelpunten. De middelgrote en vijf grote gemeenten en de Provincie ambiëren een proactieve rol, die zij nu nog niet spelen. Wel stemmen zij de te spelen rol kennelijk af op de aan te pakken problematiek, gezien de uiteenlopende procesrollen die zij innemen.

Als belangrijk thema komt naar voren dat het voor de gemeenten moeilijk is om, gericht op het onderwerp geluid, invloed uit te oefenen op ontwikkelingen. Andere actoren, zoals

Rijkswaterstaat, ProRail en MAA, spelen hun eigen, kennelijk dominante rol. De gemeenten weten niet goed hoe met hen het beste kan worden gecommuniceerd.

Op het punt van economische ontwikkeling neemt de Kamer van Koophandel de rol aan van initiatiefnemer. Geluidproblematiek is voor deze organisatie slechts een nevenfactor. Wel blijkt zij zich (mee) in te willen zetten voor het realiseren voor reële doelstellingen binnen de thema's duurzaamheid en leefomgevingkwaliteit.

3.4 Activiteiten van de Regiegroep geluid

De Regiegroep is in het jaar 2003 gestart als een uitwisselingsoverleg van kennis en ervaring. Deelnemers waren in eerste aanleg vertegenwoordigers (geluidsdeskundigen) van een tiental gemeenten en de Provincie. Later is dit uitgebreid met de Kamer van Koophandel en de GGD's. In de periode tot en met 2007 zijn themabijeenkomsten gehouden naar aanleiding van wetwijzigingen of om knelpunten aan te pakken. Hiervoor werden alle Limburgse gemeenten uitgenodigd. Verder zijn in die periode ook een twaalfstal handreikingen geschreven over onderwerpen zoals de Nota industrielawaai (2003) en Hogere grenswaarden (2007). De handreikingen kunnen worden gedownload van de website www.geluidlimburg.nl en zijn zo voor eenieder toegankelijk. In de tijdspanne van 5 jaar is een gedegen kennis- en ervaringsniveau opgebouwd binnen de deelnemers van de Regiegroep. Zoals eerder beschreven in paragraaf 1.2 heeft de Regiegroep in het jaar 2007 de behoefte geuit aan een fundamentele bezinning op het geluidbeleid.

3.5 Analyse en conclusie

Vastgesteld is dat de geluidhinder in Limburg is toegenomen. In de lijn van de conclusies van de onderzoeken naar gezondheidseffecten, kan hieruit worden geconcludeerd dat dit leidt tot negatieve effecten op het functioneren van een substantieel deel van de Limburgse bevolking. Dit geldt natuurlijk vooral voor de mensen in de dichtbevolkte gebieden, dan wel voor de mensen die in de gebieden wonen waar overlast wordt ondervonden van vliegverkeer en nachtelijk railverkeer.

Als overheden met hun taakinvulling doorgaan op dezelfde weg, dan blijft de problematiek voortkabbelen op het huidige niveau. Zonder brede inzet op het gebied van communicatie, blijft de invloed van de niet-akoestische factoren op de hinderbeleving ongemoeid. De veronderstelde verlaging van de tolerantiedrempel zal zich voortzetten.

Ook op het gebied van het reduceren van geluidniveaus blijven kansen liggen, hoewel er lichtpunten zijn te bespeuren zoals het recentelijk behaalde resultaat om een deel van de autosnelweg A2 te voorzien van dubbellaags ZOAB, terwijl dat wettelijk gezien niet was vereist. Helaas sturen maar weinig gemeenten aan op de realisatie van een betere kwaliteit waar mogelijk.

Het genoemde voorbeeld geeft ook aan dat voor een kansrijke aanpak van een deel van de problematiek een andere aanpak is vereist. Het gaat dan niet om méér inzet, maar om een benadering die boven de eigen sector uitsteekt en vaak ook om een bestuurlijke inzet vraagt, ook van meerdere bestuursorganen.

Tot slot blijkt het concretiseren van beleid naar de uitvoering in de dagelijkse praktijk een moeilijke opgave. Meer inhoud geven aan het implementeren van beleid lijkt daarom noodzakelijk, waarbij onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring een welkome aanmoediging is.

De Regiegroep, aanvankelijk opgestart als uitwisselingsoverleg, heeft een hoog kennis- en ervaringsniveau opgebouwd. De huidige benadering wordt onvoldoende toereikend geacht voor het ondersteunen van een kansrijke aanpak van de geluidthematiek in Limburg voor de komende jaren. Dit vraagt om een andere taakinvulling en intensivering van werkzaamheden door de Regiegroep.

4. Het gewenste toekomstbeeld

Over de huidige situatie van geluidhinder in Limburg is de conclusie getrokken dat een substantieel deel van de Limburgse bevolking negatieve effecten op het functioneren en de gezondheid ondervindt. Hiervoor wordt verwezen naar de hoofdstukken 2 en 3. Maar er zijn kansen voor verbetering. Naast de inzet op het verlagen van de fysieke geluidsniveaus, dient ook te worden ingezet op het beïnvloeden van de beleving van geluid, omdat het erop lijkt dat de gevoeligheid van burgers voor geluid is toegenomen. In een aantal gevallen lijkt geluid minder te worden geaccepteerd, waardoor de hinderbeleving toeneemt.

Deze inspanning dient gecombineerd te worden met een andere benadering van de problematiek, bijvoorbeeld door krachten te bundelen.

Het gewenste toekomstbeeld voor Limburg komt tot uiting in de onderstaande strategische doelstelling, de wijze waarop deze bereikt dient te worden en de gezamenlijke aanpak en ambitie.

Het ligt voor de hand om voor het tijdsperspectief van het toekomstbeeld aan te sluiten op het Besluit omgevingslawaaï. De actieplannen van de agglomeraties en beheerders van grote bronnen dienen in het jaar 2008 gereed te zijn en een perspectief te bieden voor de volgende vijf jaren.

4.1 Doelstelling voor het geluidbeleid

Vanuit de eerder beschreven visie over geluidbeleid (hoofdstuk 3) heeft de Regiegroep geluid voor de periode 2008 tot en met 2012 een doelstelling voor het geluidbeleid geformuleerd.

De strategische doelstelling voor de geluidskwaliteit in Limburg:

Het keren van de trend van een toenemende geluidhinder.

Toelichting:

Er is momenteel een trend geconstateerd van een toenemende geluidhinder. Enerzijds is dit het gevolg van hogere geluidsniveaus door onder andere de toename van verkeersbewegingen (weg, spoor, lucht) en luidruchtige activiteiten in het stedelijk gebied. Anderzijds wordt dit ook toegeschreven aan een lager acceptatieniveau van de bevolking voor het geluid van verschillende geluidbronnen.

De toename van geluidhinder is ongewenst, omdat dit nadelige gevolgen heeft voor de gezondheid van mensen en de kwaliteit van de leefomgeving en een belemmering vormt voor een duurzame ontwikkeling. Het doel is om de trend te keren en dat over 5 jaar de geluidhinder is afgenomen of op zijn minst gelijk is gebleven.

Om de bovenstaande strategische doelstelling te operationaliseren, is het nodig aan te geven op welke wijze deze gerealiseerd dient te worden. Gebleken is immers dat de doelstelling niet kan worden bereikt door volledig op de huidige weg voort te gaan. Een vernieuwde aanpak is hiervoor nodig en deze is in de onderstaande vier punten concreet verwoord.

De wijze waarop de strategische doelstelling gerealiseerd dient te worden:

1. **Gemeenten en provincie beschikken over een adequate beleidsvisie voor de aanpak van geluidhinder.**

Toelichting:

Het geluidbeleid kan hierdoor beter worden uitgedragen en biedt andere actoren meer mogelijkheden om dit te ondersteunen, dan wel zich erbij aan te sluiten. Vanuit hun standpunt over duurzame ontwikkeling kunnen bijvoorbeeld bedrijven ertoe over gaan hun activiteiten zodanig in te richten dat zij minder geluid produceren.

2. **De uitvoeringswijze van beheerstaken op het gebied van geluidbeleid is concreet vastgelegd.**

Toelichting:

Het geluidbeleid dient in de uitvoeringstaken van gemeente en provincie vorm te krijgen. Daar ontstaat pas de echte winst. Voorkomen dient te worden dat door onduidelijkheden of nog niet doordachte consequenties het beleid niet of onvoldoende uitwerkt in de praktijk. Daarom wordt het beleid duidelijk en concreet uitgewerkt. Dit hoeft overigens niet op het kleinste detailniveau; de professionals op de werkvloer zijn immers over het algemeen goed in staat deze in te vullen.

3. **Meer samenwerken, meer interactie met andere sectoren en vaker ambtelijke en bestuurlijke inzet combineren om betere oplossingen te realiseren.**

Toelichting:

Door krachten te bundelen van actoren, zoals verschillende overheden en sectoren binnen overheden, bedrijven, bewoners en belangengroeperingen kunnen nieuwe mogelijkheden ontstaan om tot een betere oplossing te komen. Een voorbeeld hiervan is de kennisuitwisseling over stille wegdekken en de toepassing en financiering daarvan. Hierbij komen wegbeheerders (gemeenten, provincie en rijk), wegenbouwers, geluidspecialisten tot elkaar. Bestuurders zetten zich in om een zo optimaal mogelijk resultaat te bereiken.

4. **Het aansluiten van de geluidskwaliteit op de functie van een gebied en waar mogelijk een betere kwaliteit realiseren dan de (wettelijk toegestane) basiskwaliteit**

Toelichting:

Bij ieder gebied hoort een eigen geluidskwaliteit, uitgaande van de omgevingseigen geluidbronnen. Bijvoorbeeld in een stedelijk woongebied mag er best meer lawaai zijn en in een rustige woonwijk minder. In veel situaties is er meer lawaai dan eigenlijk bij het gebied hoort. De regelgeving biedt hier voor nieuwe situaties middels ontheffingen ook de mogelijkheden voor. Toch is een hogere geluidbelasting niet altijd wenselijk. Dit geldt ook voor bestaande situaties. Dit sluit aan op een belangrijke doelstelling van de Nota Ruimte die inzet op een daar waar mogelijk realiseren van een betere milieukwaliteit

4.2 Gezamenlijke aanpak en ambitie

Om de geluidssituatie in Limburg daadwerkelijk te verbeteren is ambitie van gemeenten en provincie vereist om geluidbeleid op te stellen en door te laten werken in de uitvoering van taken en bevoegdheden. Uit de interviews en de enquête is gebleken dat er sprake is van uiteenlopende ambitieniveaus bij gemeenten en provincie over de grotere kaders waarin geluidbeleid een plaats kan krijgen, zoals duurzame ontwikkeling, leefomgevingkwaliteit en gezondheid. Het komt ook voor dat ambities op dit gebied wel worden toegepast, maar niet zijn vastgelegd.

4.2.1 Effectieve samenwerking, effectief beleid.

Naast de thema's die zich specifiek richten op geluidhinder, zijn een drietal onderwerpen benoemd die ervoor kunnen zorgen dat het te voeren geluidbeleid en de samenwerking tussen gemeenten en Provincie zo effectief mogelijk is.

Borging van het beleid op lokaal niveau

Het wordt noodzakelijk geacht dat de aanpak op lokaal niveau geborgd is. Hiertoe zou elke gemeente over een eigen geluidnota dienen te beschikken waarin de gezamenlijke aanpak op bepaalde thema's zou moeten landen en waar daarnaast plaats kan worden gemaakt voor geluidthema's die specifiek voor de desbetreffende gemeente prominent aan de orde zijn. De regiegroep kan hiervoor een faciliterende rol spelen door een modelplan voor een geluidnota op te stellen en procesmatige ondersteuning te bieden.

Monitoring

Om vast te kunnen stellen in welke mate de gewenste verbetering is gerealiseerd en de mate daarvan, dient het effect meetbaar te zijn. In algemene zin is een aantal monitoringinstrumenten voorhanden, zoals die van de GGD's, maar deze geven niet een eenduidig, provinciebreed beeld. De landelijke rapportage van het RIVM/TNO bevat wel onderzoeksdata over Limburg, maar is statistisch gezien samen met de data van andere provincies alleen representatief voor het landelijke beeld.

De voortgang van de gezamenlijke aanpak kan gemonitord worden door objectieve indicatoren te benoemen voor de aanpak op onderdelen. Het realiseren van een eenduidige, provinciebrede monitoring wordt gezien als een belangrijke doelstelling voor de Regiegroep.

Gebiedsgericht beleid

Het is niet zo dat in alle gevallen een gebiedsgericht beleid de enige en zaligmakende oplossing is. Voor een aantal thema's zal dit echter wel de 'best practice' zijn voor een effectief beleid. Gebleken is dat vooral kleine en middelgrote gemeenten terughoudend zijn met betrekking tot gebiedsgericht beleid, ondanks het feit dat een gebiedsgerichte benadering al gedurende langere tijd een belangrijke plaats inneemt in het milieubeleid, zoals bijvoorbeeld in het NMP4. De Regiegroep kan hierin een faciliterende rol spelen door gebiedsgericht beleid te stimuleren, uiteraard gericht op de thema's waarvoor dit als best practice wordt gezien.

4.2.2 Vergroten bestuurlijke betrokkenheid

De bestuurlijke betrokkenheid kan worden vergroot door middel van de volgende activiteiten van de Regiegroep:

- het benaderen van een bestuurlijk aanspreekpunt voor de Regiegroep;
- het aanspreken van een bestuurlijk gremium;
- het organiseren van bijeenkomsten voor bestuurders.

Voor het realiseren van het gewenste toekomstbeeld is het noodzakelijk dat er bij de Limburgse bestuursorganen een duidelijke ambitie aanwezig is voor het uitvoeren van een gezamenlijk programma van activiteiten en maatregelen.

5. Focus voor de periode 2008-2012

De doelstelling van hoofdstuk 4 dient te worden uitgewerkt in een gezamenlijke aanpak. Voor de uitwerking komen diverse onderwerpen in aanmerking en het is belangrijk tot een goede selectie van onderwerpen te komen. Versnippering van aandacht leidt immers tot verlies aan daadkracht. Om tot realisatie van een goed geluidbeleid te komen en dit vervolgens kansrijk te implementeren in de eigen ambtelijke organisaties, dient gefocust te worden op een aantal onderwerpen voor een gezamenlijke aanpak. In een aantal gevallen is het nodig om het wettelijk verplichte niveau voor de uitvoering van taken en bevoegdheden te overstijgen om de problematiek van geluidhinder goed aan te pakken. Deze extra inzet vereist ook dat de aandacht zich op een beperkt aantal thema's richt. Het is nu beter om deze gezamenlijk en daadkrachtig aan te pakken en maatregelen te implementeren.

Voorbeeld

Als alleen wettelijk verplichte taken worden uitgevoerd, dan wordt een deel van de geluidproblematiek gemist. Als een gemeente iets aan burenlawaai wenst te doen, dan overstijgt dit al snel het wettelijk verplichte niveau, dat gebaseerd is op de taken en bevoegdheden vanwege het Bouwbesluit. Dit richt zich vooral op nieuwbouw, waar de hoogste eisen voor geluidsisolatie gelden. Maar de hinder wordt vooral ondervonden bij oudere woningen met een matige of slechte geluidsisolatie. Ook voor geluidhinder vanwege wegverkeer richt de aandacht van een gemeente zich vooral op nieuwe situaties. Daarentegen wordt aan Industrielawaai veel tijd besteed voor milieuvergunningverlening en inpassing op gezoneerde industrieterreinen, terwijl het bij hinderonderzoeken altijd onderaan de lijst staat.

De prioriteit van een thema wordt ontleend aan het belang ervan, de urgentie of een combinatie van beiden. Plaatselijk kan een geluidsthema ook prioriteit krijgen als deze een rol speelt bij een opeenstapeling (cumulatie) van hinder. Hiervan is sprake als geluidhinder optreedt tezamen met andere overlast. Het kan dan gaan om andere milieufactoren, zoals bijvoorbeeld slechte luchtkwaliteit, of andere aspecten van leefomgevingkwaliteit, zoals een slechte kwaliteit van de woonomgeving. Als het bovenstaande aan de orde is in een gemeente en het desbetreffende geluidsthema behoort niet tot de provinciebrede aanpak, dan zou dit toch een plaats kunnen krijgen in de gemeentelijke geluidnota.

Vanuit de geformuleerde visie, de huidige situatie en de gemaakte analyse is door de Regiegroep samen met alle andere gemeenten, de GGD's en de Kamer van Koophandel in Limburg gewerkt aan de prioritering van thema's voor een gezamenlijk geluidbeleid.

5.1 Lijst van prioritaire thema's

De lijst van prioritaire thema's in dit beleidsdocument is ontstaan uit een peiling op een bijeenkomst van het Platform Geluid van 19 september 2007 en de resultaten van bevolkingsonderzoeken, zowel op regionaal/provinciaal niveau als landelijk.

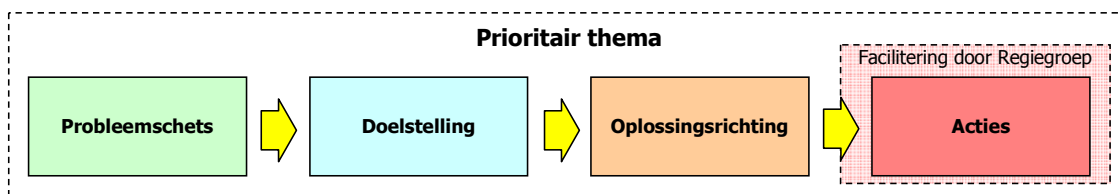
1. Prioritaire thema's:
2. evenementen in de binnenstad/kern;
3. wegverkeerslawaaï;
4. burenlawaai;
5. stiltegebieden en stille gebieden;
6. vliegtuiglawaai;
7. nachtelijk railverkeer.

De thema's 1 tot en met 4 komen voort uit de peiling op de eerste Platformbijeenkomst. De thema's vliegtuiglawaai (5) en nachtelijk railverkeer (6) zijn toegevoegd, omdat uit onderzoeken blijkt dat deze kunnen leiden tot ernstige slaapverstoring. Omdat maar een relatief beperkte groep hieraan wordt blootgesteld in een beperkt aantal gemeenten, komen deze beide thema's niet zo uitdrukkelijk naar voren in bevolkingsonderzoeken op een groot schaalniveau. Ze zijn daarom niet minder belangrijk.

Opmerkelijk is dat het onderwerp industrielawaai geen prioritaair thema is, terwijl hier veel ambtelijke inzet mee is gemoeid. Uit de inventarisatie blijkt dat industrielawaai heel laag scoort in de hinderscore, landelijk en ook in Limburg. Voor tijdwinst – zodat er tijd overblijft voor de prioritaire thema's – wordt aangeraden om de inzet te richten op een gemeentelijke aanpak over geluid in de milieuvergunning en de bedrijventerreinen die 'op slot zitten'. De afdeling Economische Zaken, de ondernemersvereniging of de Kamer van Koophandel kunnen hierbij worden betrokken. De vraag is of de ambtelijke inzet op deze taak volledig ten laste zou moeten gaan van het milieubudget, terwijl juist uit de perspectieven van economische ontwikkeling en een goede ruimtelijke ordening hierom wordt gevraagd.

5.2 Opzet voor de uitwerking per prioritaair thema

Elk prioritaair thema is in hoofdstuk 6 nader inhoudelijk uitgewerkt. Om een kansrijke aanpak te realiseren, is voor het keren van de trend van een toenemende geluidhinder, per thema een doelstelling bepaald. Om deze te halen zijn oplossingsrichtingen aangedragen door het Platform Geluid en de Regiegroep. Het bereiken van de gezamenlijke doelstellingen vraagt een programmatische lokale uitvoering die op een eveneens programmatische wijze gefaciliteerd kan worden door de Regiegroep.

Figuur 3: uitwerking per prioritair thema

Concretiseringfactoren

Waarom zijn goede ideeën in het verleden niet gerealiseerd? Waren ze er gewoonweg niet? Het laatste ligt natuurlijk niet voor de hand. Rest de constatering dat er kennelijk andere redenen waren die ertoe hebben geleid dat in het verleden ingezette acties niet kansrijk waren of dat goede ideeën niet tot volle wasdom zijn gekomen. Er zijn natuurlijk randvoorwaarden waar rekening mee moet worden gehouden als geluidbeleid (opnieuw) vorm wordt gegeven. Ook hier is op de eerste Platformbijeenkomst naar gepeild.

Er zijn een zestal concretiseringfactoren bepaald, waaraan invulling dient te worden gegeven voor een kansrijke aanpak per prioritair thema. Ze sluiten aan op de randvoorwaarden die in de tweede platformbijeenkomst naar boven zijn gekomen in de peiling, zie onderstaand overzicht.

	concretiseringfactoren	toelichting
1	op tijd aan bod	de voor het thema benodigde activiteit op tijd in andere processen 'inpluggen'
2	samenwerking/integrale benadering	voor een effectievere oplossing van het probleem de samenwerking met andere stakeholders opzoeken. Ook letten op andere (milieu)factoren die een rol spelen bij de hinderbeleving.
3	duidelijkheid	duidelijkheid scheppen door beleids- en procesdocumenten op te stellen
4	praktisch	de beleidsaanpak dient vertaald te worden in concrete en realistische acties
5	handhaafbaar	realistische afspraken/normen vastleggen
6	communicatie	aanpak communiceren met de omgeving om voldoende draagvlak te krijgen

De bovenstaande concretiseringfactoren hebben als hulpmiddel gediend om vanuit opgedane ervaringen de juiste stappen te zetten naar een nieuwe aanpak, vertaald in oplossingsrichtingen. Ook bij het in de toekomst vertalen van oplossingsrichtingen in concrete acties zijn deze factoren van belang.

6. Nadere uitwerking van prioritaire thema's

In dit hoofdstuk is de in paragraaf 5.2 beschreven opzet concreter uitgewerkt per prioritaair thema. Uitgaande van de probleemschets is een gezamenlijke, meetbare doelstelling geformuleerd en zijn te kiezen oplossingsrichtingen benoemd voor een kansrijke realisatie.

Dit is het resultaat van de Platformbijeenkomsten en de uitwerking daarvan door de Regiegroep; het vormt de basis voor een gezamenlijke benadering door de gemeenten en de provincie in Limburg. Voor een effectieve en efficiënte aanpak, dienen de oplossingsrichtingen nader uitgewerkt te worden om te komen tot concrete producten en acties. Lokale uitvoering en provinciebrede facilitering zullen hierop worden geënt.

6.1 Evenementen in de binnenstad/kern

6.1.1 Probleemschets

In veel gemeenten is het aantal evenementen in de binnenstad/kern de afgelopen jaren (sterk) toegenomen en zet de groei nog steeds door. Veel gemeenten zijn voorstander van een levendige binnenstad/kern.

De acceptatie van evenementen door omwonenden kan sterk onder druk komen te staan, ook omdat er in meerdere weekeinden achter elkaar evenementen plaats vinden. Onderling kunnen evenementen ook verschillen en is er voor het ene evenement meer draagvlak dan het andere.

Bij evenementen spelen naast geluidhinder ook andere vormen van overlast een rol: afval/zwerfvuil, verkeersomleidingen, het opbouwen/plaatsen van tent/dranghekken/toiletwagens, het 'gedoe', enzovoorts. De vraag is of een vorm van gebiedsgericht beleid nodig, wenselijk of noodzakelijk is voor het verlenen van ontheffingen APV voor evenementen. Kan het ook met locatiebeleid of op basis van ad- hoc beslissingen?

Partijen die een rol spelen: gemeente (APV, milieu/geluid, stadspromotie, handhaving, beheer openbare ruimte), omwonenden, organisatoren en politie.

6.1.2 Doelstelling

Het verminderen van het aantal klachten door evenementen.

Indicator: het aantal geregistreerde klachten ten gevolge van evenementen uitgesplitst naar aard van de klacht.

6.1.3 Oplossingsrichtingen

Een aanpak waarbij evenementen worden afgestemd op de omgeving en waarbij rekening wordt gehouden met het draagvlak bij organiserende verenigingen en burgers.

Onderdelen hiervan kunnen zijn:

- een (evenementen)beleid of een systeem waarmee het nemen van heldere en transparante besluiten in het kader van het vergunnen van evenementen mogelijk is;
- het verbeteren van de communicatie tussen gemeente, evenementenorganisaties en omwonenden;
- het verhogen van de tolerantiegrens bij burgers door aandacht te besteden aan andere, niet-akoestische factoren, zoals goed opruimen na afloop of het ondersteunen van (al dan niet lokale) goede doelen;
- het bewerkstelligen van een integrale gemeentelijke ondersteuning bij evenementen (materieel, financieel, organisatorisch en beheersmatig).

6.2 Wegverkeerslawaaai

6.2.1 Probleemschets

Uit bevolkingsonderzoeken blijkt steevast wegverkeerslawaaai een van de belangrijkste bronnen van ernstige geluidhinder te zijn. Maar wat kun je eraan doen?

In de binnensteden zijn de woningen aan de hoofdontsluitingswegen zwaar belast. Maar het verkeerscirculatieplan is veelal leidend. Het voorkomt ook dat geluidhinder zich niet breed verspreid over kleinere wegen. Maar de bewoners aan de hoofdontsluitingswegen zijn wel de dupe.

Wat kun je doen aan geluidhinder vanwege autosnelwegen? Helpt Rijkswaterstaat (genoeg) mee om geluidhinder tegen te gaan? Of kun je als gemeente alleen maar toezien hoe beetje bij beetje de geluidhinder toeneemt?

Bekend is dat de verkeersintensiteiten op de wegen nog steeds toenemen door de autonome groei van het wegverkeer. Hierdoor zal de geluidbelasting op woningen ook elk jaar een beetje toenemen. Dit wordt ook wel het handhavingsgat genoemd. Als het gaat om bestaande situaties (bestaande woningen aan bestaande wegen) dan is in veel gevallen daar niets aan te doen. Al is de jaarlijkse toename van de verkeersintensiteit op zich niet zo heel groot, als deze jaar na jaar gestaag toeneemt dan zal er na verloop van tijd toch sprake zijn van een substantiële toename van de geluidbelasting.

De vraag is of een gebiedsgericht beleid noodzakelijk is om aan te tonen dat het lawaai eigenlijk te veel is voor die wijk. Kan het helpen de doelstellingen te realiseren?

Bieden maatregelen voor andere milieuonderwerpen, zoals luchtkwaliteit, soelaas om de geluidproblemen op te lossen. Moet er bestuurlijke actie volgen?

Partijen die een rol spelen: gemeente en provincie (beide zowel als wegbeheerder en als bevoegd gezag), Rijkswaterstaat, burgers en bedrijven.

6.2.2 Doelstelling

Afname van het aantal (ernstig) geluidgehinderden en slaapgestoorden.

Indicator: het aantal geluidgehinderden ten gevolge van wegverkeerslawaaï uitgesplitst naar gehinderden, ernstig gehinderden en slaapgestoorden.

Tabel 1

Dosis-effectrelaties voor wegverkeerslawaaï

geluidsbelastingklasse	gehinderden(%)	ernstig gehinderden (%)	slaapgestoorden(%)
50-54 dB	-	-	7
55-59 dB	21	8	10
60-64 dB	30	13	13
65-69 dB	41	20	18
70-74 dB	54	30	20
75 dB of hoger	61	37	

Bron: Regeling omgevingslawaaï.

6.2.3 Oplossingsrichtingen

- het instrument Actieplan Besluit omgevingslawaaï, provinciebreed en met zodanige ambitie inzetten om de afname van het aantal (ernstig) geluidgehinderden en slaapgestoorden, te realiseren. Met provinciebreed wordt in elk geval bedoeld de gemeenten, al dan niet daartoe verplicht door het Besluit, en de provincie. Andere bronbeheerders kunnen zich hierbij aansluiten;
- overleg en samenwerking aangaan met andere bronbeheerders, zoals Rijkswaterstaat;
- het bevorderen van kennisuitwisseling over technische maatregelen. Voorbeeld hiervan is de toepassing van stil asfalt;
- het inzetten op verbetering van de leefomgevingkwaliteit.

Bijvoorbeeld door:

- in bestaande situaties waar mogelijk bij wegonderhoud best beschikbare technieken (BBT) toe te passen;
- ISV-2 gelden bij voorkeur in te zetten voor bron- en overdrachtsmaatregelen;
- in nieuwe situaties in te zetten op het halen van de voorkeursgrenswaarde, dan wel de ontheffingswaarde te relateren aan de functie van het gebied.

6.3 Burenlawaaï

6.3.1 Probleemschets

Burenlawaaï is een groot probleem, zo blijkt uit de hinderscore. Hierbij is er niet alleen sprake van overlast veroorzaakt door te luid stemgeluid, radio's, dichtslaande deuren, de grasmaaiër etc., maar ook door het lawaaï veroorzaakt door klussen of geluidshinder door brommers.

Communicatie tussen burenen kan veel problemen oplossen. Door bijvoorbeeld aan te geven hoe lang klusgeluiden duren of dat je een bepaalde avond een feestje hebt zullen burenen het als minder hinderlijk ervaren. De overheid is niet de eigenaar van de koop- of huurwoningen en kan zelf niet ervoor zorgen dat de geluidisolatie wordt verbeterd. Kan de gemeente er iets aan doen en hoe?

Partijen die een rol spelen: bewoners, woningcorporaties, gemeenten, politie.

6.3.2 Doelstelling

Het verminderen van het aantal klachten ten gevolge van burenlawaai.

Indicator: het aantal geregistreerde klachten ten gevolge van burenlawaai, uitgesplitst naar aard van de klacht.

6.3.3 Oplossingsrichtingen

- een benadering gericht op de niet-akoestische factoren van geluidhinder, zoals:
 - Het vergroten van onderlinge tolerantie en wederzijds begrip;
 - Het reduceren van overlast door het bevorderen van gemeenschapszin;
 - Het zoeken van oplossingen door de problematiek in te brengen in kaders van wijkplatforms en dorpsraden (stimuleren 'civil society');
- te kiezen voor een brede benadering van de problematiek door in overlastsituaties zowel preventieve, repressieve als ook curatieve acties en maatregelen in ogenschouw te nemen;
- het verbeteren van de kwaliteit van woningen en woonomgeving. Bijvoorbeeld een betere controle op de geluidsisolatie tussen woningen;
- samenwerking bevorderen tussen partners, zoals woningcorporaties, gemeenten en politie. Hieronder valt ook een adequate afhandeling van klachten.

6.4 Stiltegebieden en stille gebieden

6.4.1 Probleemschets

Nog steeds staan de stiltegebieden (Wet milieubeheer, Wm) en stille gebieden (Besluit omgevingslawaai) onder druk. De gemeente is in de regel het bevoegd gezag voor de beoordeling van geluidhinder en het verlenen van ontheffingen in stiltegebieden en stille gebieden. De provincie heeft bij gemeentegrens overstijgende activiteiten deze taak.

Maar hoe ondersteun je het stiltekarakter? Het blijkt moeilijk te zijn om dat in stand te houden. Hoe ga je om met bijvoorbeeld geluidvoorschriften in milieuvergunningen, evenementen in het buitengebied (motorcross e.d.) en de invloed van wegverkeerslawaai? Het verlenen van vergunningen/ontheffingen, ook al biedt de regelgeving daartoe de mogelijkheden, kan in sommige situaties niet gewenst zijn.

Hoe kun je een ontwikkeling op gang brengen om het stiltekarakter te verbeteren?. Moet je daarover gaan communiceren met de bewoners en de gebruikers (landbouwers, toeristen, enzovoorts).

Daar waar het stiltekarakter te zwaar onder druk staat, zou overwogen kunnen worden het stiltegebied aan te passen of zelfs op te heffen. Een provinciebrede oriëntatie op deze problematiek lijkt buitengewoon zinvol.

Partijen die een rol spelen: provincie (aanwijzing PMV), gemeente (bevoegd gezag), bewoners, bedrijven, waaronder exploitanten toeristische of recreatiebedrijven, natuurorganisaties.

Toelichting stilte- en stille gebieden

Alvorens in te gaan op de nadere, inhoudelijke uitwerking van dit thema is onderstaand eerst een toelichting gegeven over het onderscheid tussen enerzijds stiltegebieden en anderzijds stille gebieden.

Toelichting

De stiltegebieden zijn gedefinieerd in de Wet milieubeheer. Zij kunnen door de provincie worden aangewezen op grond van artikel 1.2 tweede lid onder b. In Limburg zijn deze gebieden, als milieubeschermingsgebieden, opgenomen in het POL2006.

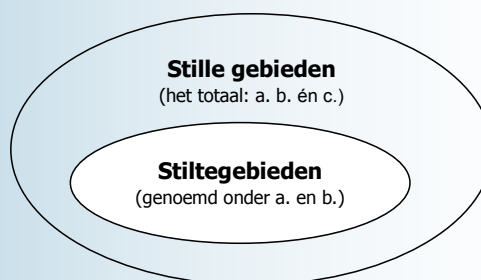
De provincie Limburg hanteert in de praktijk een 24 uren-richtwaarde, LAeq, 24h van 40 dB(A) als een situatie ter beoordeling voor ligt. Er is echter geen (milieu-)kwaliteitsnorm vastgelegd. In de Provinciale Milieu Verordening (PMV) zijn wel onder paragraaf 2 regels opgenomen voor het voorkomen of beperken van geluidhinder. Deze richten zich op activiteiten en/of het gebruik van toestellen die geluidhinder kunnen veroorzaken.

De stille gebieden komen voort uit de Europese richtlijn Omgevingslawaai (2002/49/EC) en zijn als zodanig overgenomen in nationale wetgeving onder hoofdstuk IX van de Wet geluidhinder, in artikel 115. De stille gebieden zijn:

- de bij provinciale milieuverordening aangewezen gebieden;
- de in de provinciale milieubeleidsplannen aangeduide gebieden waarin de kwaliteit van het milieu in verband met geluid bijzondere bescherming behoeft;
- de door de tot een agglomeratie behorende gemeenten bij verordening als zodanig aangewezen gebieden.

De gebieden hierboven genoemd onder punt a en b betreffen de stiltegebieden.

De stiltegebieden vormen dus een deelverzameling van de stille gebieden, zie het figuur hiernaast.

6.4.2 Doelstelling

De geluidbelasting in stilte en stille gebieden mag niet toenemen (stand-still beginsel).

Indicator: de gemeten geluidbelasting per stiltegebied ten opzichte van het referentiejaar 2003

6.4.3 Oplossingsrichtingen

Voor het bepalen van oplossingsrichtingen is het van belang om een onderscheid te maken tussen stiltegebieden en stille gebieden, omdat ze ondermeer een andere wettelijke achtergrond kennen en derhalve om een andere benadering vragen.

Stiltegebieden

- per stiltegebied nagaan hoe stand-still gerealiseerd kan worden. Mogelijke instrumenten:
 - het toetsingskader ontheffingverlening in stiltegebieden (op basis van de Provinciale milieuverordening Limburg) uitwerken in POL-uitwerking (basisrapport is gereed);
 - uitwerking van de relatie stiltegebieden - vliegtuiglawaai (vliegtuiglawaai meerekenen, ja of nee);
 - uitwerking van de relatie stiltegebieden - (milieuhinderlijke) inrichtingen;
 - uitwerking van de relatie stiltegebieden – geluidbronnen zoals weg- en railverkeerslawaai;
 - onderzoek naar de mogelijkheden en kansen van selectieve bereikbaarheid van delen van het stiltegebied;
- binnen gemeenten bevorderen, dat stiltegebieden in bestemmingsplannen provinciebreed zo uniform mogelijk vastgelegd worden om interpretatieverschillen te voorkomen en een zo goed mogelijk flankerend ruimtelijk kader voor stiltegebieden vast te leggen;
- kernkwaliteit van stiltegebieden economisch benutten, bijvoorbeeld door hoogwaardig, extensief toerisme/recreatie, zo mogelijk in provinciebreed verband;
- bestuurlijk draagvlak creëren voor de waarden van stiltegebieden;
- stiltegebieden herberekenen, c.q. heroverwegen indien de noodzaak daartoe bestaat, mede aan de hand van de RO- inventarisatie van de relatie EHS/POG – stiltegebieden.

Stille gebieden

- onderzoeken (haalbare) stille gebieden per gemeente; gemeenten dienen de stille gebieden vast te leggen in het bestemmingsplan;
- draagvlak creëren voor de waarden van de stille gebieden;
- kansen benutten die zich voordoen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

6.5 Vliegtuiglawaai

6.5.1 Probleemschets

Geluidhinder door vliegtuiglawaai komt tot uiting in een gebied rondom luchthavens. Het aantal gehinderden hangt af van de omvang en het gebruik van het vliegveld en van het aantal bewoners in dat specifieke gebied. Hierdoor kan het aantal gehinderden aanzienlijk verschillen. De vliegroutes, met name als het gaat om lesvluchten of oefenvluchten, kunnen een relatief groot gebied omvatten als gevolg waarvan het aantal gehinderden omvangrijk is. Vliegtuiglawaai is daarom een belangrijke bron van geluidhinder. De gevolgen ervan kunnen

ernstig zijn. Zo heeft slaapverstoring in de nachtelijke uren aanzienlijke effecten op de gezondheid van een groot deel van de bevolking.

Partijen die een rol spelen: bewoners, gemeenten, provincie, het rijk, vliegvelden, vliegveldcommissies, bedrijven, economische belangenorganisaties, natuur- en milieuorganisaties.

6.5.2 Doelstelling

Het verminderen van het aantal klachten ten gevolge van vliegtuiglawaai.

Indicator: het aantal geregistreerde klachten ten gevolge van vliegtuiglawaai, uitgesplitst naar aard van de klacht.

6.5.3 Oplossingsrichtingen

opstellen en uitvoeren beleidskader luchtvaart door projectgroep luchtvaart provincie in samenwerking met gemeenten (integrale benadering, handhaafbaarheid, duidelijkheid en communicatie), met onder andere aandacht voor:

het zoveel mogelijk voorkomen van piekbelasting van geluidhinder in de nachtelijke uren, de randen van de nacht en het weekend;

voorlichting en communicatie inzetten voor het verminderen van het aantal klachten;

het handhaven van vergunningen;

kennis en ervaring delen door gemeenten en Provincie die prominent met vliegtuiglawaai te maken hebben.

6.6 Nachtelijk railverkeer

6.6.1 Probleemschets

Nachtelijk railverkeer kan tot slaapverstoring leiden. Dit kan serieuze gezondheidsproblemen veroorzaken. De indruk leeft dat er 's nachts steeds meer of langere goederentreinen rijden en dat zij harder rijden dan voorheen.

Hoe kun je in dit geval, als plaatselijke overheid, ervoor zorgen dat er een gezonde leefomgeving is voor de bewoners? Kun je invloed uitoefenen op de intensiteit en/of de route van de goederentreinen? Moet je huizen gaan slopen?

Partijen die een rol spelen: het rijk, ProRail, bewoners, gemeenten.

6.6.2 Doelstelling

Geen toename van het aantal slaapgestoorden (stand-still), zo mogelijk afname van het aantal slaapgestoorden.

Indicator: het aantal slaapgestoorden ten gevolge van nachtelijk railverkeer.

Tabel 2

Dosis-effectrelaties voor railverkeerslawaai

geluidsbelastingklasse	slaapgestoorden (%)
50-54 dB	3
55-59 dB	5
60-64 dB	6
65-69 dB	8
70 dB of hoger	10

Bron: Regeling omgevingslawaai

6.6.3 Oplossingsrichtingen

- meer aandacht, c.q. hogere ambitie voor nieuwe situaties. Bijvoorbeeld door:
 - bij slaapkamers te streven naar een hoger beschermingsniveau dan het Bouwbesluit biedt;
 - in te zetten op het halen van de voorkeursgrenswaarde dan wel de ontheffingswaarde gerelateerd aan de functie van het gebied;
- overleg en samenwerking aangaan met ProRail;
- meer zicht krijgen op de mogelijkheden om nachtelijk railverkeerslawaai te reduceren, door:
 - het nagaan, c.q. volgen van ontwikkelingen inzake de benutting van het spoor (meer en langere goederentreinen?);
 - het verkrijgen van een indicatief, provinciebreed beeld van de huidige geluidssituatie vanwege het nachtelijk railverkeer;
 - het verkrijgen van inzicht in de technische mogelijkheden tot reductie van raillawaai;
- het actieplan Besluit omgevingslawaai (ProRail, gemeenten) benutten om het aantal slaapgestoorden terug te dringen.

7. Effectieve samenwerking

7.1 Nieuwe rol/taakopvatting van de Regiegroep

In paragraaf 3.4 is ingegaan op de activiteiten die de Regiegroep in de achterliggende periode van 2003 tot heden heeft uitgevoerd. Deze waren voornamelijk gericht op het uitwisselen van kennis en ervaring en het opstellen van handreikingen.

Als bestuurlijk commitment is verkregen, zal met de komst van de beleidsvisie en de gezamenlijke aanpak van gemeenten en provincie de taakstelling van de Regiegroep veranderen. De nadruk komt dan te liggen op het ondersteunen van een programmatische uitvoering bij gemeenten en provincie, waarvoor een meer faciliterende, begeleidende en organiserende rol nodig is.

7.2 Taakstelling Regiegroep, facilitering voor de periode 2008-2012

Op basis van de in de voorgaande paragraaf beschreven nieuwe rol voor de Regiegroep is een taakstelling voor de Regiegroep geformuleerd voor de periode 2008-2012.

7.2.1 Borgen beleidsvisie en aanpak op lokaal en provinciaal niveau

Ontwikkelen modelplannen gemeentelijk geluidbeleid en uitvoering

Elke gemeente zou idealiter over een eigen geluidnota dienen te beschikken waarin de gezamenlijke aanpak op de zes prioritaire thema's zou moeten landen en waar daarnaast geluidthema's kunnen worden opgenomen die specifiek voor de desbetreffende gemeente prominent aan de orde zijn.

De regiegroep kan voor gemeenten in Limburg een faciliterende rol vervullen door een modelplan voor een geluidnota op te stellen en procesmatige ondersteuning te bieden.

Ondersteunen gemeentelijke implementatie

De regiegroep kan een faciliterende rol spelen bij de implementatie van het beleid per prioritaair thema of bij de totstandkoming van een gemeentelijke geluidnota.

7.2.2 Stimuleren gebiedsgerichte aanpak

Voor de prioritaire thema's waarbij gebiedsgericht beleid als 'best practice' wordt beschouwd, kan de Regiegroep een faciliterende rol spelen voor gemeenten die dit wenselijk achten.

7.2.3 Provinciebrede monitoring

Om het effect te bepalen over de tijdspanne van 5 jaar (2008-2012) dient er een provinciebreed monitoringsinstrument te komen en een nulmeting te worden uitgevoerd. Hiervoor is per prioritaair thema een voorzet gegeven in de vorm van een meetbare doelstelling en een indicator waarin de gewenste verbetering tot uitdrukking kan komen.

Na afloop van deze periode dient het resultaat te worden geëvalueerd, waarna bepaald kan worden of intensivering en/of verandering van de aanpak nodig is.

7.2.4 Faciliteren van prioritaire thema's

In vervolg op de gegeven oplossingsrichtingen per prioritair thema kunnen faciliterende activiteiten voor de Regiegroep worden geformuleerd. Een aantal opties hiervoor zijn aangedragen gedurende het proces van totstandkoming van de beleidsvisie. Een voorbeeld hiervan is het aanreiken van een beoordeling- en afwegingssysteem voor geluidhinder vanwege evenementen in de binnenstad/kern en het oprichten van een kenniskring stil asfalt binnen de provincie Limburg. Deze en andere opties voor ondersteuning door de Regiegroep zijn opgenomen in bijlage 2.

Door de Regiegroep zal medio 2008 een voorstel worden gedaan voor de opzet van een faciliteringsprogramma en de manier waarop de uitvoering van het programma qua organisatie en financiering geborgd kan worden.

7.3 Taakopvatting van de provincie

De provincie wil door middel van samenwerking met een complementaire opstelling richting gemeenten haar ambities zoals vastgelegd in het coalitieakkoord realiseren. De mede door de provincie gefaciliteerde Regiegroep is hier een goed voorbeeld van. De provincie wil zowel op inhoudelijk als op het procesmatige vlak haar toegevoegde waarde inzetten en het voortouw nemen.

Maastricht, 22 april 2008

Bijlage 1

Begrippenlijst

Duurzaamheid: een concept waarin ecologische, economische en sociale belangen bij elkaar komen, voor zowel de huidige als de toekomstige generaties.

Geluidkwaliteit: de mate waarin voldaan wordt aan de vragen en verwachtingen van gebruiker en sociale omgeving omtrent het esthetisch aspect van het geluid van een omgeving.

Geluidplafonds: de maximum hoeveelheid geluid(immissie) die op een bepaald locatie of gebied mag heersen.

Geluidbelastingkaart: een kaart die op grond van richtlijn omgevingslawaai dient te worden opgesteld en waarin de geluidbelasting t.g.v. een bepaalde lawaaibron in een gebied rondom die bron word weergegeven

Leefomgevingkwaliteit: de mate waarin bewoners, ondernemers en gebruikers van de openbare ruimte hun leefomgeving als herkenbaar, prettig, schoon en aantrekkelijk ervaren

Stiltegebied: een gebied waarin de geluidbelasting door toedoen van menselijke activiteiten zo laag is, dat de in dat gebied heersende natuurlijke geluiden niet of nauwelijks worden gestoord.

Ziektelast: de hoeveelheid gezondheidsverlies in een populatie die veroorzaakt wordt door ziekten, uitgedrukt in DALY's ('Disability-Adjusted Life-Years').

Bijlage 2

Samenstelling Regiegroep Geluid Limburg

De Regiegroep Geluid Limburg wil gemeenten in Limburg ondersteunen bij vragen over geluid en geluidbeleid. Zij wil dit doen door relevante onderwerpen op het vlak van geluid(beleid) verder uit te diepen. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij ontwikkelingen waarmee gemeenten de komende jaren te maken zullen krijgen.

Aan de ondersteunende rol die de Regiegroep wil vervullen wordt ondermeer invulling gegeven door het organiseren van een jaarlijkse Platformbijeenkomst Geluid, het uitbrengen van Handreikingen en het organiseren van overige activiteiten (zoals workshops).

In de periode van de totstandkoming van deze beleidsvisie, is de Regiegroep ondersteund door het adviesbureau DGMR. Naast een inhoudelijke inbreng heeft het genoemde bureau ook het secretariaat voor de Regiegroep gevoerd.

Contactpersonen per 1 april 2008:

Vroemen, J. (Jean) voorzitter
Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Tel: 043 389 76 48
Fax: 043 389 75 38
E-mail: jhgm.vroemen@prvlimburg.nl

Martin, J. (Julien)
Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Tel: 043 389 72 28
Fax: 043 389 75 38
E-mail: jlj.martin@prvlimburg.nl

Van den Broek, M. (Michel)
Gemeente Echt-Susteren
Postbus 450
6100 AL Echt
Tel: 0475 478 872
Fax: 0475 478 755
E-mail: m.vandenbroek@echt-susteren.nl

Beckers, T. (Tjeu)
Gemeente Sittard-Geleen
Postbus 18
6130 AA Sittard
Tel: 046 477 85 43
Fax: 046 477 87 16
E-mail: tjeu.beckers@sittard-geleen.nl

Gerrmann, E. (Edwin)
Gemeente Sittard-Geleen
Postbus 18
6130 AA Sittard
Tel: 046 477 85 99
Fax: 046 477 87 16
E-mail: edwin.gerrmann@sittard-geleen.nl

Van Hagen, T.(Twan)
Gemeente Venlo
Postbus 3434
5902 RK Venlo
Tel: 077 359 64 77
Fax: 077 359 68 63
E-mail: ahmhagenv@venlo.nl

Ververgaert, R. (Raymond)
Gemeente Roermond
Postbus 900
6040 AX Roermond
Tel: 0475 359 241
Fax: 0475 335 959
E-mail: ververgaert.r@roermond.nl

Göttgens, M.S. (Sylvia)
Gemeente Heerlen
Postbus 1
6400 AA Heerlen
Tel: 045 560 39 28
Fax: 045 560 51 63
E-mail: s.gottgens@heerlen.nl

Selen, L. (Luc)
Gemeente Horst a/d Maas
Postbus 6005
5960 AA Horst
Tel: 077 477 95 50
Fax: 077 477 97 50
E-mail: l.selen@horst.nl

Cramers-Haldermans, M.N. (Anouk)
Gemeente Weert
Postbus 950
6006 AZ Weert
Tel: 0495 575 227
Fax: 0495 541 554
E-mail: a.cramers@weert.nl

Janssen, L. (Loes)
Gemeente Leudal
Postbus 3008
6093 ZG Heythuysen
Tel: 0475 859 721
Fax: 0475 859 922
E-mail: l.janssen@leudal.nl

Wijnen, F. (Frank)
Gemeente Helden
Postbus 7000
5980 AA Helden
Tel: 077 306 66 96
Fax: 077 306 67 67
E-mail: fwi@helden.nl

Meijerink, M. (Monique)
GGD Noord- en Midden Limburg
Postbus 1150
5900 BD Venlo
Tel: 077 850 48 48
Fax: 077 850 48 88
E-mail: mmeijerink@ggdnml.nl

Overman, H. (Hans)
GGD Noord- en Midden Limburg
Postbus 1150
5900 BD Venlo
Tel: 077 850 48 48
Fax: 077 850 48 88
E-mail: hoverman@ggdnml.nl

Van den Akker, L. (Leon)
Intergemeentelijke Milieudienst Beek-Nuth-Stein
Postbus 15
6170 AA Stein
Tel: 046 436 35 15
Fax: 046 436 35 17
E-mail: Leon.vd.akker@imdbns.nl

Roerink, J. (Johan)
Gemeente Venray
Postbus 500
5800 AM Venray
Tel: 0478 523 777
Fax: 0478 523 222
E-mail: johan.roerink@venray.nl

Schwartz, T. (Thekla)
Gemeente Maastricht
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht
Tel: 043 350 44 01
Fax: 043 350 43 97
E-mail: thekla.schwartz@maastricht.nl

Vernhout, E. (Esther)
Gemeente Maastricht
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht
Tel: 043 350 44 15
Fax: 043 350 43 97
E-mail: esther.vernhout@maastricht.nl

Velter, P. (Peter)
Regio Noord- en Midden Limburg
Postbus 486
5900 AL Venlo
Tel: 077 850 49 00
Fax: 077 850 49 01
E-mail: p.velter@regio-nml.nl

Bijlage 3

Opties voor ondersteuning van gemeenten door de Regiegroep

Evenementen in de binnenstad/kern:

- het beschikbaar stellen van 'best practices';
- het aanleveren van een format voor een informatiefolder voor evenementenorganisaties;
- het geven van een aanzet voor een beoordeling – en afwegingssysteem.

Wegverkeerslawaaï

Rijkswaterstaat betrekken bij activiteiten regiegroep geluid;

- informatie over best beschikbare technieken (BBT) verzamelen en beschikbaar stellen;
- het oprichten van een kenniskring Stil asphalt;
- ervaringen met het opstellen van 1e tranche actieplannen beschikbaar stellen;
- opstellen beleid hogere grenswaarden voor gemeente/provincie.

Burenlawaaï:

- overzicht beschikbaar stellen van communicatiemiddelen.

Stilte gebieden en stille gebieden:

- onderzoek naar de mogelijkheden en kansen om delen van stiltegebieden selectieve bereikbaar te maken voor verkeer.

Vliegtuiglawaai:

- vertegenwoordiging van Regiegroep in projectgroep luchtvaart provincie, die belast is met het opstellen en uitvoeren van het beleidskader luchtvaart;
- procesmatige aanpak entameren met gemeenten waarvoor vliegtuiglawaai een prominent geluidsthema is, rekening houdend met:
- kloven overbruggen tussen enerzijds de besluitvorming op grote afstand van het vliegveld door Den Haag, Defensie, buitenland, provincie en anderzijds de lokaal ondervonden geluidsoverlast door de burgers in directe omgeving van vliegveld;
- samen oplossingen bedenken;
- luchtkwaliteit, ruimtelijke ontwikkeling en economie;
- aandacht voor beleving van burgers (nachtrust en dag).

Nachtelijk railverkeerslawaaï:

- een provinciebrede aanpak entameren met gemeenten waarvoor nachtelijk railverkeerslawaaï een prominent geluidsthema is.

Bijlage 4

NOTITIE

Nr. : M.2007.4025.00.N023 Versie : 001
Project : Regiegroep Geluid
Betreft : Essay ‘Duurzaamheid en geluid’
Auteur: ir. J. de Vries
Datum : 24 oktober 2007

Duurzaamheid en geluid

Duurzaamheid is hot. De laatste tijd valt er geen krant of tijdschrift open te slaan of je komt wel een artikel tegen over duurzaamheid. Daarin staan vaak onderwerpen als klimaatverandering, het opraken van grondstoffen of de armoede in ontwikkelingslanden centraal. Acties van bekende figuren als Al Gore, Bill Clinton, Michael Gorbatsjov tot en met Bono en Angelina Jolie hebben deze onderwerpen hoog op de politieke agenda's geplaatst. En terecht, want het voortbestaan van onze samenleving zoals we die nu kennen staat op het spel. Maar wat heeft het onderwerp geluid hier nu mee te maken? In deze paragraaf wordt geluid in een breder perspectief van duurzame lokale ontwikkeling geplaatst.

Wat is duurzame ontwikkeling?

In 1987 verscheen het rapport "Our common future" van de World Commission on Environment and Development van de Verenigde Naties, waarin duurzame ontwikkeling centraal stond. Dit rapport staat ook wel bekend als het Brundtland-rapport, naar Gro Harlem Brundtland, de toenmalige voorzitter van de commissie. In dit rapport wordt duurzame ontwikkeling gedefinieerd als "de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen." Daarbij gaat het om het verantwoord omgaan met deze planeet en haar eindige voorraden, maar nadrukkelijk wordt ook gesteld dat een duurzame ontwikkeling alleen mogelijk is als deze voorraden eerlijk worden verdeeld. Duurzame ontwikkeling is een proces, waarmee wordt gestreefd naar een optimale balans tussen sociale, ecologische en economische ontwikkeling (People, Planet, Profit).

Sindsdien is dit begrip in een reeks internationale conferenties (o.a. Rio in 1992 en Johannesburg in 2002) verder uitgewerkt en zijn er allerlei internationale afspraken gemaakt. Ook het Kyoto-protocol over klimaatverandering komt hieruit voort. Inmiddels werkt het begrip duurzaamheid door in allerlei sectoren van onze samenleving. Zo wordt er gesproken over duurzame energie, duurzaam ondernemen, duurzaam consumeren, duurzaam inkopen, duurzaam toerisme, om maar een paar voorbeelden te noemen.

Duurzame lokale ontwikkeling

Het is duidelijk dat duurzame ontwikkeling een belangrijke internationale dimensie heeft. Maar het is ook duidelijk dat de concretisering hiervan vooral op lokaal niveau gestalte zal moeten krijgen: in huishoudens, steden, gemeenten, regio's en provincies.

Daarbij gaat het opnieuw over onderwerpen als klimaat- en energiebeleid, maar duurzame lokale ontwikkeling houdt veel meer in.

Tijdens de wereldtop over milieu en ontwikkeling in Rio in 1992 is hiervoor het instrument Lokale Agenda 21 gelanceerd. Sindsdien zijn wereldwijd duizenden steden en gemeenten hiermee aan de slag gegaan. Vergeleken met andere landen is dit in Nederland nooit zo aangeslagen, mogelijk doordat hier al vele planningsinstrumenten voorhanden waren, waar de LA21 niet zo goed in te passen viel. Toch zijn er landelijk een paar honderd van deze agenda's opgesteld. Echter, van een integraal beleid gericht op lokale duurzaamheid is daarbij geen sprake.

In 1994 vond in Aalborg (Denemarken) de eerste Europese conferentie over duurzame steden en gemeenten plaats. Op deze conferentie is het Handvest van Aalborg (Handvest van Europese steden en gemeenten op weg naar duurzaamheid) aangenomen. Sindsdien heeft een groot aantal Europese steden en gemeenten ingestemd met de Aalborg Commitments, die zijn ontwikkeld om lokale duurzaamheid te bereiken via een tiental concrete thema's: goed bestuur, stedelijk management, natuurlijke gemeenschappelijke goederen, verantwoordelijke consumptie, stedelijke ruimtelijke ordening, betere mobiliteit, bescherming gezondheid, duurzame lokale economie, sociale rechtvaardigheid en het bevorderen van lokale duurzaamheid buiten de EU. Deze thema's worden uitgewerkt in doelen en ambities, indicatoren en concrete acties. Via een systeem van monitoring worden de resultaten gevolgd en geborgd, zodat een permanente ontwikkeling richting duurzaamheid ontstaat. Tenslotte is een goede communicatie over het proces en de resultaten een belangrijke voorwaarde voor succes. Behalve Aalborg, zijn er nog vele andere initiatieven en netwerken voor duurzame lokale ontwikkeling.

En geluid?

Qua onderwerp past geluid goed binnen het thema gezondheid uit de Aalborg Commitments. In tegenstelling tot bijvoorbeeld klimaatverandering, heeft geluidhinder weliswaar vooral een lokaal karakter, maar de effecten zijn wel degelijk ernstig. Zo schat de Wereldgezondheidsorganisatie dat wereldwijd jaarlijks zo'n 200.000 mensen overlijden als gevolg van overmatige blootstelling aan lawaai. In Europa is verkeerslawaai verantwoordelijk voor bijna 3 procent van alle dodelijke hartaanvallen. Ook leidt lawaai tot verstoring van ecosystemen, die in ons volle land toch al sterk onder druk staan. Ondanks steeds stillere motoren en machines, slagen we er echter niet in om de geluidhinder terug te dringen, omdat het verkeer en andere lawaaiige activiteiten, alleen maar toenemen. Daarmee is geluidhinder

één van de hardnekkigste milieuproblemen in Nederland. Indirect heeft geluid ook een relatie met andere duurzaamheidsthema's als economie, ruimtelijke ordening en mobiliteit.

Ook de recente verschuiving van de curatieve en op regelgeving gerichte aanpak van geluidhinder naar een meer proactieve aanpak, sluit goed aan bij de werkwijze, zoals die bij duurzame ontwikkeling wordt gehanteerd. In plaats van het ad hoc oplossen van knelpunten en het oprekken van de toegestane geluidsplafonds via de toekenning van hogere grenswaarden, zou het geluidbeleid veel meer proactief en toekomst gericht moeten zijn. Samen met de verschillende stakeholders in de gemeente of regio worden hierbij ambities geformuleerd omtrent de gewenste geluidskwaliteit, die aan dient te sluiten bij het unieke karakter van elk deelgebied.

Zo zal in een binnenstad plaatselijk meer geluid geaccepteerd (dienen te) worden dan in een rustige woonwijk of natuurgebied. Natuurlijk zijn er ook plekken in binnensteden waar het rustig moet zijn.

Daarmee is ook de link met ruimtelijke ordening en de lokale economie gelegd. Vervolgens worden concrete acties geformuleerd om deze kwaliteit ook daadwerkelijk te realiseren. Monitoring, borging en communicatie spelen ook hier weer een belangrijke rol. In plaats van een sectorale aanpak, wordt geluid zo steeds meer een onderdeel van een integraal beleid gericht op de duurzame verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving.

De Europese Unie stimuleert ook deze aanpak, onder andere via de EU-richtlijn (2002/49/EG) over omgevingslawaai. Deze wordt in Nederland verplicht ingevoerd voor de grote agglomeraties, maar ook steeds meer kleinere gemeenten volgen deze aanpak.

Maastricht, 24 oktober 2007

DGMR Industrie, Verkeer en Milieu B.V.

ing. J.J.A. van Leeuwen

Voor deze: ir. J.D. de Jong

Behandeld door: ir. P.W.H.J. Donners

Bijlage 5

NOTITIE

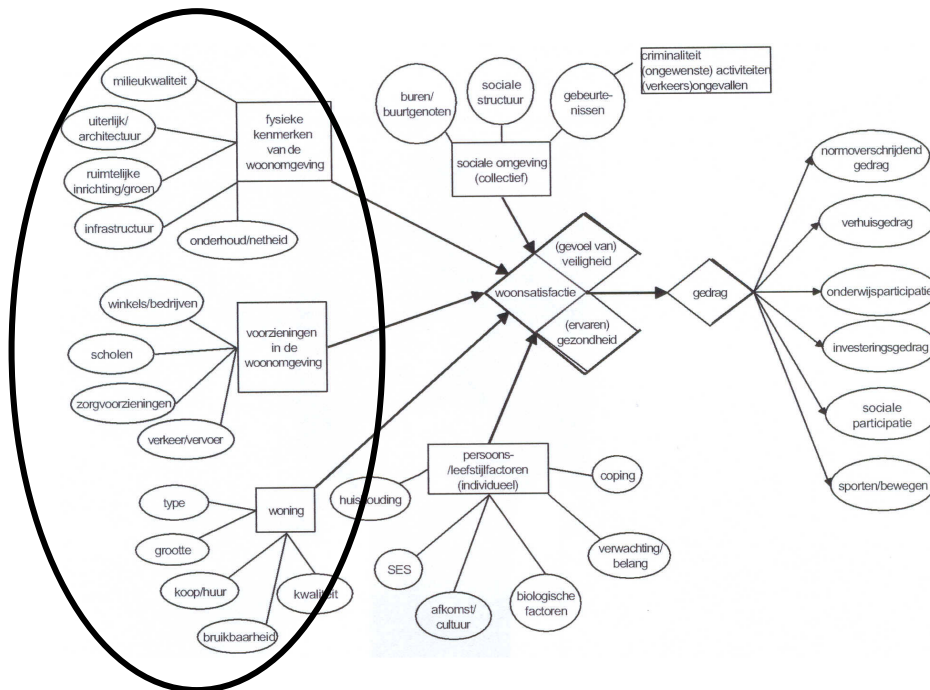
Nr. : M.2007.4025.00.N024 Versie : 001
Project : Regiegroep Geluid
Betreft : Essay ‘Wat is de kwaliteit van de (leef-)omgeving?’
Auteur: ir. P. Donners
Datum : 24 oktober 2007

Wat is de kwaliteit van de (leef-)omgeving?

Het leefomgevingmodel van TNO Intro

Of iemand zich in zijn of haar omgeving prettig voelt of juist niet, hangt af van een groot aantal factoren. Het onderzoeksinstituut TNO heeft hiervoor het leefomgevingmodel ontwikkeld. Dit geeft een overzicht van de verschillende aspecten die van belang zijn voor de leefomgeving (TNO, Fysieke leefomgeving, 2001). Alle factoren werken in op het individu. Dit resulteert in een persoonlijk gevoel van veiligheid, de ervaren gezondheid en de tevredenheid over de woonsituatie. Vervolgens komt het tot uiting in het gedrag van het desbetreffende individu. Het TNO-model onderscheidt een vijftal hoofdfactoren:

- sociale omgeving;
- fysieke kenmerken van de woonomgeving;
- voorzieningen in de woonomgeving;
- woning;
- persoons-/leefstijlfactoren.

Figuur 1:leefomgevingmodel TNO

De fysieke leefomgeving

Voor de kwaliteit van de leefomgeving in relatie tot de ruimtelijke ordening en milieu zal het vooral gaan om de fysieke kenmerken van de leefomgeving (binnen het ovaal in figuur 1). Overigens moet men zich wel bewust blijven van het belang van de factoren die te maken hebben met de sociale omgeving en de individuele persoon-/leefstijlfactoren.

Wat is de kwaliteit van de leefomgeving?

De kwaliteit van de leefomgeving wordt beschouwd als onderdeel van de kwaliteit van leven. Het begrip kwaliteit wordt gekenmerkt door een integratie van verschillende beleidsvelden en -doelen. Naast economische, juridische en politieke aspecten is daarbij de aandacht vooral gericht op het gezondheids(zorg)perspectief, het sociaalpsychologische perspectief, het sociaal-culturele perspectief en het milieuperspectief.

De kwaliteit van de leefomgeving kan vanuit verschillende perspectieven beoordeeld worden. Welk perspectief domineert, hangt in sterke mate af van het belang van waaruit de actor opereert. De volgende perspectieven worden onderscheiden [RIVM, Leefomgevingbalans – voorzet voor vorm en inhoud, 1998]:

- sociaalpsychologische perspectief de mate waarin gebruikers tevreden zijn met hun omgeving;
- economisch perspectief de mate waarin de omgeving een economische bijdrage levert;
- ecologisch perspectief de mate waarin de omgeving een ecologische bijdrage levert.

Hiervan kan een nadere uitwerking worden gemaakt door aan de (fysieke) omgeving verschillende soorten kwaliteiten toe te kennen. Deze kwaliteiten zijn onderverdeeld in vier groepen die elk in meer of mindere mate beschouwd kunnen worden vanuit één of meerdere perspectieven:

- ruimtelijke kwaliteit;
- milieukwaliteit;
- natuurlijke kwaliteit;
- economische kwaliteit.

Voor de uitwerking ervan wordt verwezen naar de bijlage.

Kwaliteit van de fysieke leefomgeving/omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is een subjectief begrip dat vanuit verschillende perspectieven bekeken kan worden. Welk perspectief domineert, hangt sterk af van het type gebied en het belang van waaruit de actor opereert. Hoewel er (nog) geen eenduidige definitie is voor het begrip omgevingskwaliteit, is het wel al hanteerbaar gemaakt. Er is echter nog geen algemeen geaccepteerd begrippenkader. Er zijn diverse methodieken ontwikkeld die veel aspecten voor het operationaliseren van de omgevingskwaliteit in zich hebben en voornamelijk bedoeld zijn als 'tool' voor de integratie van ruimtelijke ordening en milieu.

De algemene opvatting is dat het begrip omgevingskwaliteit samenhangt met de gebruiksfunctie van het gebied en dat het een samenstelling is van verschillende factoren waaraan afhankelijk van de gebruiksfunctie, verschillende wegingsfactoren kunnen worden toegekend. Het begrip 'biodiversiteit' zal in een gebied met de functie 'natuur' zwaarder wegen dan in een gebied met de functie 'industrie'.

Omgevingskwaliteit kan verdeeld worden naar vier soorten kwaliteiten met daaraan gekoppeld bepalende factoren die per type gebied kunnen verschillen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen ruimtelijke kwaliteit, milieukwaliteit, natuurlijke kwaliteit en economische kwaliteit.

Maastricht, 24 oktober 2007

DGMR Industrie, Verkeer en Milieu B.V.

ing. J.J.A. van Leeuwen

Voor deze: ir. J.D. de Jong

Behandeld door: ir. P.W.H.J. Donners

Bijlage: factoren van de omgevingskwaliteit

OMGEVINGSKWALITEIT			
perspectieven			factoren
sociaalpsychologisch	economisch	ecologisch	
			ruimtelijke kwaliteit
X		X	ruimtelijke diversiteit
X			menselijke maat
X	X		toegankelijkheid
X			identiteit
X	X		cultuurhistorische waarden
X			woonkwaliteit
X	X		watertoets
			milieukwaliteit
X	X	X	bodem
X	X	X	water
X	X	X	lucht
X	X	X	geluid
X	X		externe veiligheid
X	X	X	geur
X	X	X	hinder
X	X		energie
X		X	afval
			natuurlijke kwaliteit
X		X	biodiversiteit
X		X	natuurlijkheid
			economische kwaliteit
	X		infrastructuur
	X		grond- en hulpstoffen
X	X		voorzieningen
	X		economische potenties